

FRISCHSENTERET

Ragnar Frisch Centre for Economic Research

Frischsenterets rapportserie 2/2025

Evaluering av forsøk med utdanningsstipend til fagarbeidere, et år etter

Nina Drange og Karen Hauge

Rapport 2/2025

**Evaluering av forsøk med
utdanningsstipend til fagarbeidere,
et år etter**

Nina Drange
Karen Hauge

Kontakt: www.frisch.uio.no

Rapport fra prosjektet "Utvikling av et forsøk med stipend" (1327), finansiert av KD via Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

ISBN: 978-82-7988-308-1
ISSN: 2704-047X

Innhold

Innhold	3
1 Innledning	4
2 Datakilder og hvordan vi definerer variabler	6
3 Hvem er fagarbeiderne?	8
3.1 Fordelingen mellom kvinner og menn	8
3.2 Alder	8
3.3 Fagområde	9
3.4 Sektor	12
3.5 Geografisk spredning	14
3.6 Virksomhetsstørrelser	15
3.7 Inntektsfordeling, kvinner og menn	16
3.8 Kundeforhold hos Lånekassen	17
3.9 Oppsummering	18
4 Resultater	19
4.1 Opptak til videreutdanning	19
4.1.1 Effekten på opptak til utdanning i forsøksåret	19
4.1.2 Forskjeller i opptak til videreutdanning etter kjønn, alder, geografi, utdanning, næring og virksomhetsstørrelse	22
4.1.3 Forskjeller i opptak til videreutdanning i perioden etter forsøket for alle tre grupper	29
4.1.4 Oppsummering opptak til utdanning	31
4.2 Fullføring av videreutdanning	32
4.2.1 I hvilken grad fagarbeiderne som er trukket til stipend- og/eller informasjonsgruppen i større grad fullfører utdanningen de har startet på, sammenlignet med kontrollgruppen	32
4.2.2 Er det forskjeller i fullføringsgraden etter kjønn, alder, geografi, utdanning (fagområde), næring og virksomhetsstørrelse	34
4.2.3 Utdanningen fagarbeiderne i de tre gruppene fullførte	39
4.2.4 Oppsummering fullføring av videreutdanning	40
5 Oppsummering og diskusjon	41
6 Referanser	44

1 Innledning

I arbeidsmarkedet er det høy etterspørsel etter fagarbeidere med yrkesfaglig videregående opplæring. I 2022 var dette det mest etterspurte utdanningsnivået blant NHOs medlemsbedrifter, etterfulgt av fagskoleutdanning. Det forventes at denne kompetansen vil bli knappere i takt med befolkningsaldring. Fremtidens arbeidsmarked vil ha behov for yrkesfaglig kompetanse, men arbeidsoppgavene vil endres på grunn av teknologisk utvikling. Den teknologiske utviklingen vil gi behov for påfyll av utdanning gjennom hele yrkeskarrieren, både fordi den teknologiske utviklingen stadig vil kreve mer komplekse og varierte oppgaver og fordi ny teknologi fører til at den eksisterende humankapitalen blir raskere utdatert (Samfunnsøkonomisk analyse, 2018).

Samtidig med det økte behovet for påfyll av kompetanse gjennom livet, er det slik at deltakelse i videreutdanning blant fagarbeidere er lavere enn i andre grupper, med bare 5 prosent av de med videregående utdanning som deltok i formell utdanning i 2022. I tillegg ser vi at personer med videregående yrkesfag faller ut av arbeidsmarkedet tidligere sammenlignet med personer med annen utdanningsbakgrunn. For at fagarbeidere skal få den kompetansen det er behov for i arbeidsmarkedet, og for at de skal kunne være i arbeidsmarkedet lengre, har myndighetene ønsket å øke fagarbeideres deltagelse i utdanning gjennom yrkeskarrieren.

Det har vært en langvarig diskusjon i Norge om fordeler og ulemper ved økonomiske ordninger for å fremme økt deltakelse i livslang læring, og hvorvidt ordninger som stipender, kompetansefunn (tilskudd), kompetansefond (avsetning + tilskudd) kan bidra til økt deltakelse i utdanning gjennom livet. Ekspertutvalget for etter- og videreutdanning (EVU-utvalget) foreslo en forskningsbasert utprøving for å lære mer om økonomi som barriere for deltakelse i utdanning (NOU 2019: 12). Utprøving av et videreutdanningsstipend for fagarbeidere følger opp Regjeringen Solbergs mål i Granavolden-plattformens om at regjeringen ville vurdere insentivordninger for livslang læring. Kunnskapsdepartementet besluttet i 2020 å gjennomføre en forskningsbasert utprøving av tilbud om stipend til fagarbeidere og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) fikk ansvaret for utprøvingen gjennom Kompetanseprogrammet.

På oppdrag fra HK-dir har Frischsenteret og Fafo utviklet (Hauge m.fl, 2023) og evaluert (Hauge m.fl, 2023; Drange m.fl., 2023) et forsøk med utdanningsstipend til fagarbeidere. *Forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere* ble gjennomført som et samarbeid mellom SSB, Lånekassen og HK-dir i studieåret 2022-2023 (med en pilot i studieåret 2021-2022). Forsøket, som var en stor randomisert kontrollert studie, involverte personer mellom 30 og 57 år som hadde yrkesfaglig utdanning som sin høyeste fullførte utdanning. En loddtrekning avgjorde hvem som havnet i stipendgruppen, hvem som havnet i informasjonsgruppen og hvem som havnet i kontrollgruppen. Stipendgruppen fikk tilbud om et stipend på inntil 50 000 kr, mens informasjonsgruppen mottok den samme informasjonen om videreutdanning som stipendgruppen. Kontrollgruppen ble ikke kontaktet. Totalt deltok over 300 000 personer i studien. Stipendet kunne brukes til yrkesfaglig videregående opplæring, fagskoleutdanning, eller universitets- eller høyskoleutdanning, gitt at denne var godkjent av Lånekassen.

Resultatene er dokumentert i Drange mfl. (2023) og viser at randomiseringen av gruppene var vellykket i den forstand at personene i de tre gruppene statistisk sett var like. Det er et viktig utgangspunkt for en randomisert studie, for på den måten kan man tilskrive forskjeller i gruppenes atferd etter forsøket til intervensjonene de har vært utsatt for i forsøket, her tilbudet om stipend og tilsendt informasjon om studiemuligheter. Det ble observert en positiv effekt av stipendet, med en 20 prosent økning i

sannsynligheten for å være i utdanning for stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen, og en 9 prosent økning for informasjonsgruppen.

Denne rapporten er basert på oppdaterte data, og er en forlengelse av arbeidet som er rapport i Drange m fl (2023). Mens den forrige rapporten benyttet utdanningsstatistikk fra SSB per 1.oktober 2022, har vi i denne rapporten data per 1.oktober 2023. Mens den forrige rapporten konsentrerte seg om hvorvidt personer var i gang med en utdanning høsten 2022 frem til 1.oktober 2022, kan vi i denne rapporten også se på de første antydningene til om de også fullfører utdanning. Vi starter denne rapporten med å beskrive den norske populasjonen av fagarbeidere i mer detalj enn det vi tidligere har gjort. Deretter ser vi på hvordan det går med fagarbeiderne i året etter forsøket. Vi undersøker om stipend og informasjon fører til en høyere sannsynlighet for å fullføre noe videreutdanning, og vi ser nærmere på om de i større eller mindre grad er registrert i videreutdanning også i året etter forsøket.

2 Datakilder og hvordan vi definerer variabler

Denne rapporten bygger på en randomisert kontrollert studie blant fagarbeidere i studieåret 2022-2023 (og en pilot i studieåret 2021-2022). *Forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere* ble gjennomført av SSB, Lånekassen og HK-dir, og ble evaluert av Frischsenteret og FAFO på oppdrag fra HK-dir. Evalueringen er rapportert i Drange med fl. (2023).

Målgruppen for forsøket var fagarbeidere, og vi definerte fagarbeidere som:

Personer som står registrert med fullført videregående opplæring, yrkesfaglig retning (både de med fagbrev/svennebrev og de med vitnemål fra yrkesfag) som høyeste fullførte utdanning, i aldersgruppen f.o.m. 30 t.o.m. 57 år.

I analysene benytter vi to datakilder: 1) et trekningsdatasett og 2) administrative registerdata levert fra SSB.

Trekningsdatasettet ble generert for Forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere. Utgangspunktet for dette datasettet var at SSB basert på sine registre tok et uttrekk med følgende kriteriene: Alle personer som var bosatt i Norge i desember 2021 (2020 for piloten), som da stod registrert med fullført videregående opplæring, yrkesfaglig retning (både de med fagbrev/svennebrev og de med vitnemål fra yrkesfag) som høyeste fullførte utdanning, og var i aldersgruppen f.o.m. 30 t.o.m. 57 år. Dette uttrekket var forsøkets studiepopulasjon. Alle i studiepopulasjonen (totalt 299 002) ble fordelt mellom stipendgruppen, informasjonsgruppen eller kontrollgruppen basert på utfallet av den tilfeldige trekningen. Studiepopulasjonen fordelte seg mellom de tre gruppene på følgende måte: 61 800 personer trukket til stipendgruppen, 169 950 personer til informasjonsgruppen og 67 252 personer til kontrollgruppen. Størrelsen på de tre gruppene var basert på beregninger gjort i forkant av forsøket for å få tilstrekkelig statistisk tilslagskraft til å kunne trekke konklusjoner fra forsøket. Vi konstruerer tre variabler (stipend, informasjon og kontroll), som hver er satt til 1 hvis individet er i henholdsvis stipendgruppen, informasjonsgruppen eller kontrollgruppen. I analysene inkluderer vi også data fra piloten. Dette framgår av tabell 1 under. Studiepopulasjonen vår er 303 396 fagarbeidere til sammen. Merk at dette utgjør populasjonen av fagarbeidere mellom 30 og 57 år.

	Pilot	Hovedforsøk	Sum
Stipendgruppe	1 465	61 800	63 265
Informasjonsgruppe	1 468	169 950	171 418
Kontrollgruppe	1 461	67 252	68 713
N	4 394	299 002	303 396

Tabell 1: Populasjonen i piloten og hovedforsøket

Administrative registerdata (fra SSB): Evalueringen av forsøket er basert på administrative registerdata utlånt av SSB for den samme studiepopulasjonen som for trekningsdatasettet. Vi benytter informasjon fra SSB sine register for a-ordningen, befolkning, inntekt og utdanning. A-ordningen inneholder informasjon om arbeid og lønn, som hvilken virksomhet og sektor personer er ansatt i, lønn og stillingsprosent. Befolknings-datasettet inneholder informasjon om demografiske forhold som kjønn, alder, innvandringsbakgrunn og bosted. Inntekts-datasettet inneholder informasjon om yrkesinntekt.

Utdanningsdatasettet inneholder informasjon om igangværende utdanning per 1.oktober hvert kalenderår, NUS-kode for høyeste fullførte utdanning, NUS-kode for foreldres høyeste fullførte utdanning da personen var 16 år og gjennomført utdanning.

For å beskrive populasjonen tar vi utgangspunkt i kjennetegn ved personene basert på opplysninger fra SSBs registre. De variablene som varierer over år, som for eksempel lønn, er hentet i året før forsøket ble gjennomført. Vi bruker året før forsøket fordi det gir et bilde av situasjonen før forsøket, og før de ble utsatt for tilbud om utdanningsstipend og/eller informasjon.

For å studere konsekvensene av forsøket, eller de kausale effektene av tilbudet om utdanningsstipend og/eller informasjon, vil vi bruke opplysninger om igangværende utdanning og gjennomført utdanning etter forsøket. I et pågående forskningsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd vil vi også se på konsekvenser på arbeidstilbud, lønn og stipend og lån gjennom Lånekassen, men på nåværende tidspunkt har kun tilgang til oppdaterte data til og med 2022 så vi kan bare studere bruk av stipend og lån før forsøket ble gjennomført. Stipend-variabelen fanger opp stipend mottatt fra Lånekassen i løpet av kalenderåret.

I det følgende vil vi spesifisere hvordan vi definerer de ulike variablene vi bruker i analysene våre. Alder vil måles i år, året før forsøket ble gjennomført. Innvandrerbakgrunn er definert som at individet har to utenlandsfødte foreldre. Foreldres utdanning måles ved hvorvidt henholdsvis mor og/eller far hadde fullført videregående skole eller høyere utdanning det året personen fylte 16 år. Partner defineres ved hjelp av samboerinformasjon hos SSB, og kodes til 1 dersom vedkommende bodde med samboer/ektefelle året før forsøket ble gjennomført. Antall barn hentes også fra SSBs registre i året før forsøket. Videre har vi yrkesinntekt målt i kroner fra inntektsregisteret. Yrkesinntekt er definert som summen av lønnsinntekter og netto næringsinntekter i løpet av et kalenderår.

Vi vil også undersøke hvorvidt fagarbeidere fra bedrifter av ulik størrelse i større eller mindre grad tar videreutdanning. Fra registeret som heter A-ordningen og som inneholder alle arbeidsforhold for individet i løpet av året på månedsbasis, finner vi den enkeltes hovedarbeidsforhold ved å slå sammen lønn i samme bedrift i samme år, og anta at hovedarbeidsforholdet til et individ er der hen har høyest inntekt. Vi bruker et gjennomsnitt av antall ansatte i den enkelte virksomheten i løpet av året som et mål på bedriftsstørrelse. Til slutt lager vi et mål på bedriftsstørrelse som fanger opp om fagarbeideren hadde et hovedarbeidsforhold i en bedrift som hadde inntil 20 ansatte (liten bedrift) eller flere (stor bedrift).

For å se nærmere på hvilket fagområde fagarbeiderne tilhører, tar vi utgangspunkt i den enkeltes NUS-kode for høyeste fullførte utdanning, og bruker de to første sifrene av denne. Vi bruker Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS2000) til å gruppere personers fagområdebasert på SSBs utdanningsstatistikk.

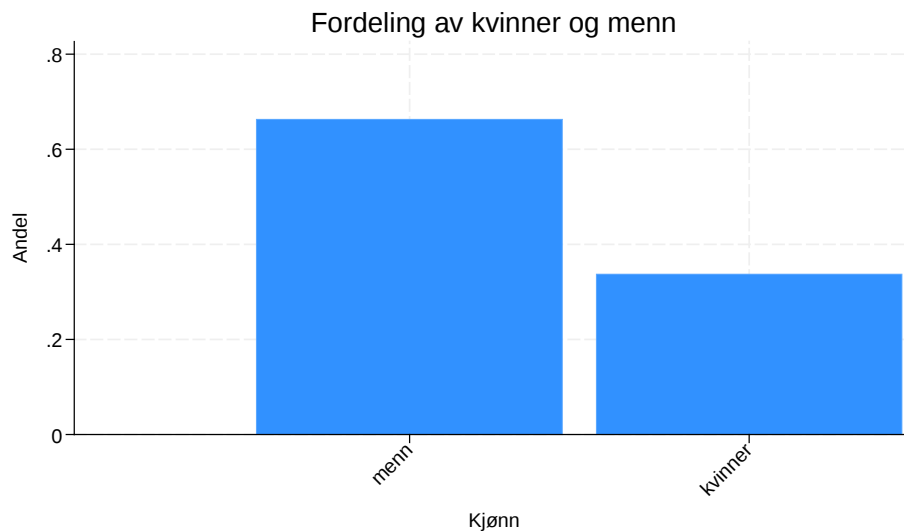
For å undersøke hvilke bransjer fagarbeiderne jobber i, bruker vi NACE-koden fra A-ordningen som utgangspunkt for næringsgruppering (SN 2007).

3 Hvem er fagarbeiderne?

I dette kapitlet skal vi se nærmere på hele populasjonen av fagarbeidere i Norge mellom 30 og 57 år, som definert i kapittel 2. Vi vil se på kjønnsbalansen, aldersfordelingen, hvilken type yrkesfaglig utdanning de har, hvor i landet de bor, hvilken sektor de jobber i, og hvor stor virksomhet de jobber i. For å beskrive fagarbeider-populasjonen tar vi utgangspunkt i situasjonen deres året før forsøket.

3.1 Fordelingen mellom kvinner og menn

Figur 1 viser fordelingen mellom menn og kvinner i populasjonen av fagarbeidere. Det er en klart høyere andel menn som har fagarbeiderutdanning som sin høyeste utdanning, 66% er menn og 34% er kvinner.

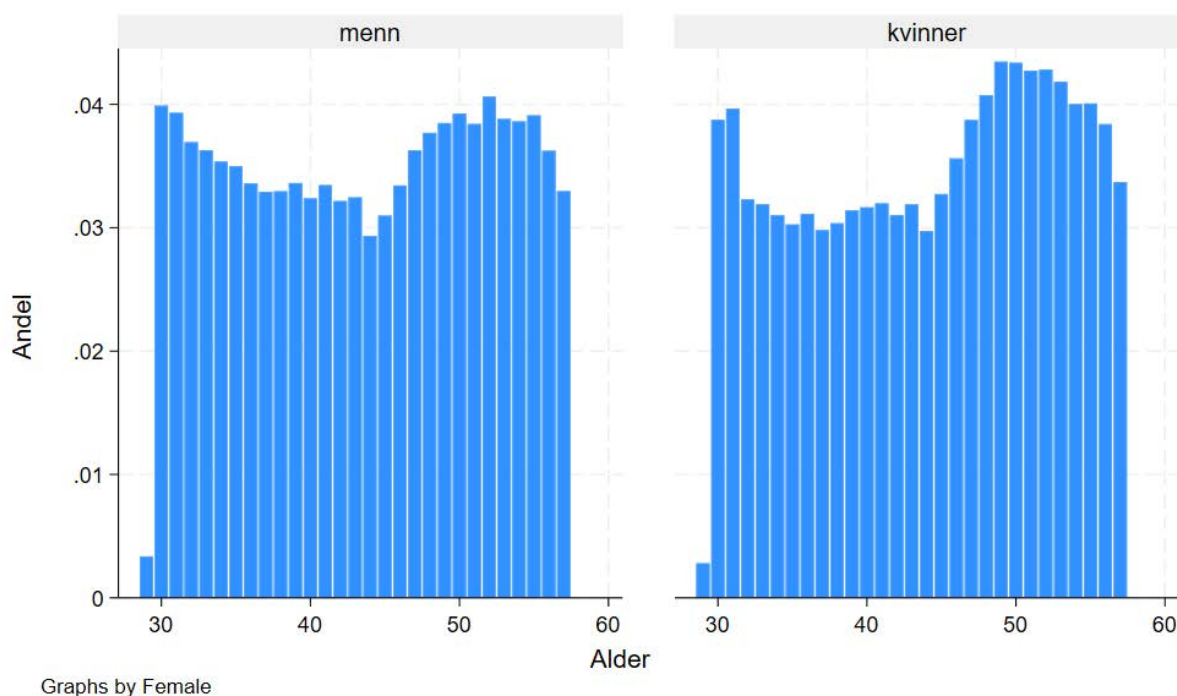

Figur 1: Fordeling av kvinner og menn blant fagarbeidere. N=303 396. 201 174 menn og 102 222 kvinner.

3.2 Alder

Populasjonen i forsøket var begrenset til å være mellom 30 og 57 år. I Figur 2 under viser vi aldersfordelingen for både menn og kvinner i utvalget. Som figuren viser, er det kun noen få personer i utvalget som er under 30 år. Det er en noe høyere andel både blant menn og kvinner rundt 50 år og

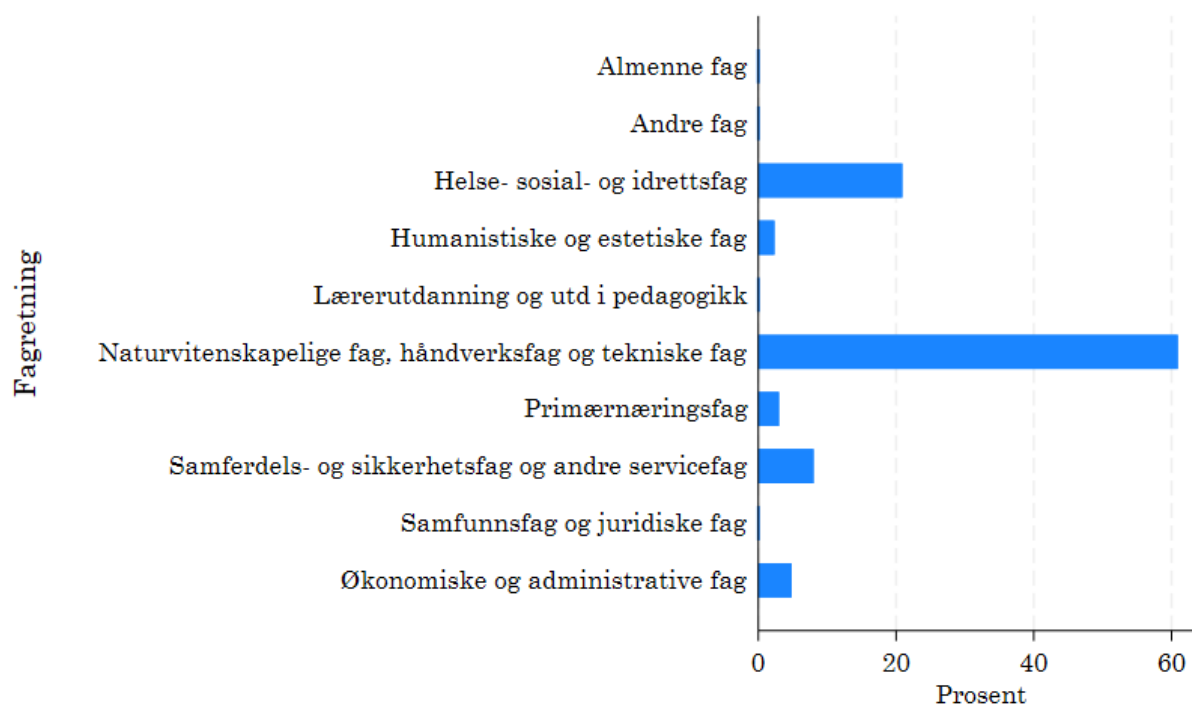
eldre.

Figur 2: Aldersfordeling for fagarbeidere, menn (venstre) og kvinner (høyre). N=303 396?

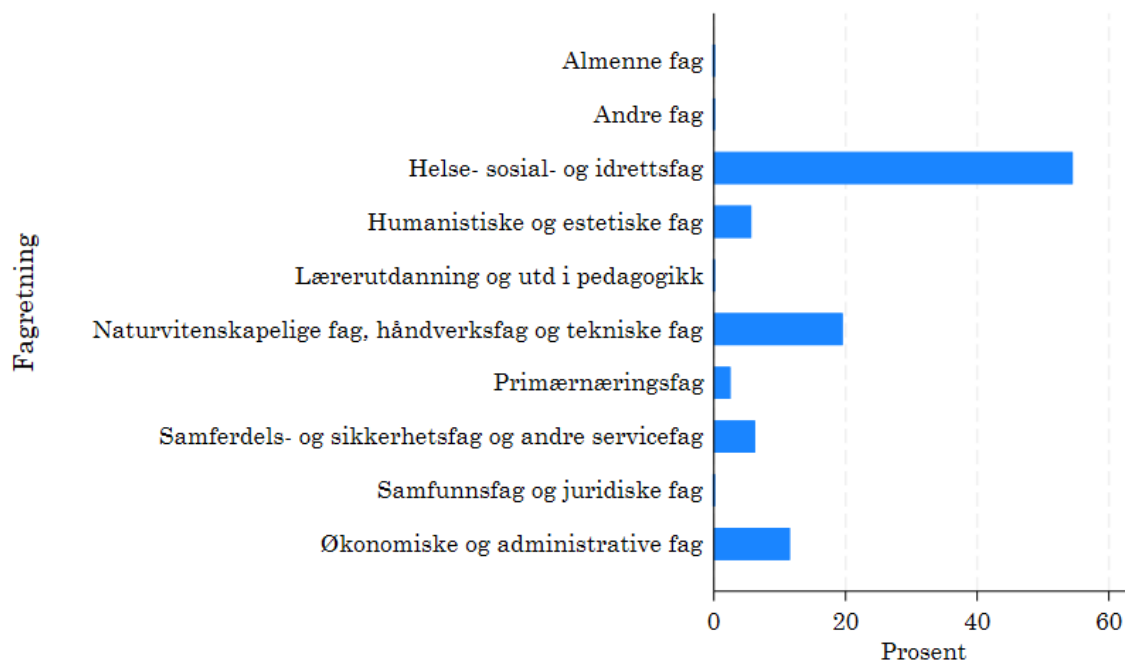
3.3 Fagområde

Alle i populasjonen har yrkesfaglig videregående opplæring som sin høyeste fullførte utdanning. Figur 3 under viser fordelingen mellom ulike fagområder før forsøket. Som vi ser av Figur 3, er naturvitenskapelige- og håndverksfag den utdanningen flest har (over 60%), etterfulgt av helse, sosial og idrettsfag (rundt 20%).

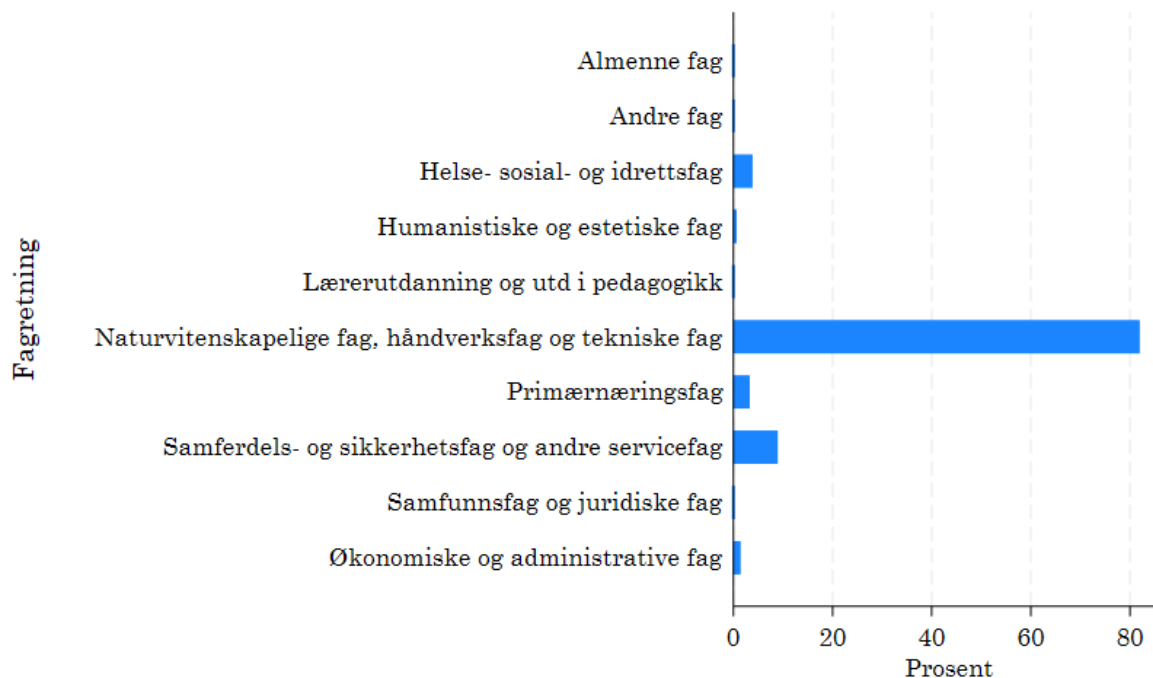

Figur 3: Fagområde, alle fagarbeidere. N=303 395.

Figur 4a og 4b viser fordelingen mellom fagområder for henholdsvis kvinner og menn. Som vi ser fra disse figurene, er det store forskjeller i fagområde etter kjønn. Mer enn 80% av mennene er fagarbeidere med bakgrunn fra naturvitenskapelige- og håndverksfag, mens dette kun gjelder 20% av kvinnene. Når det gjelder det nest vanligste fagområdet, helse- sosial- og idrettsfag, ser vi at dette er den mest dominerende blant kvinner, med om lag 55 %.

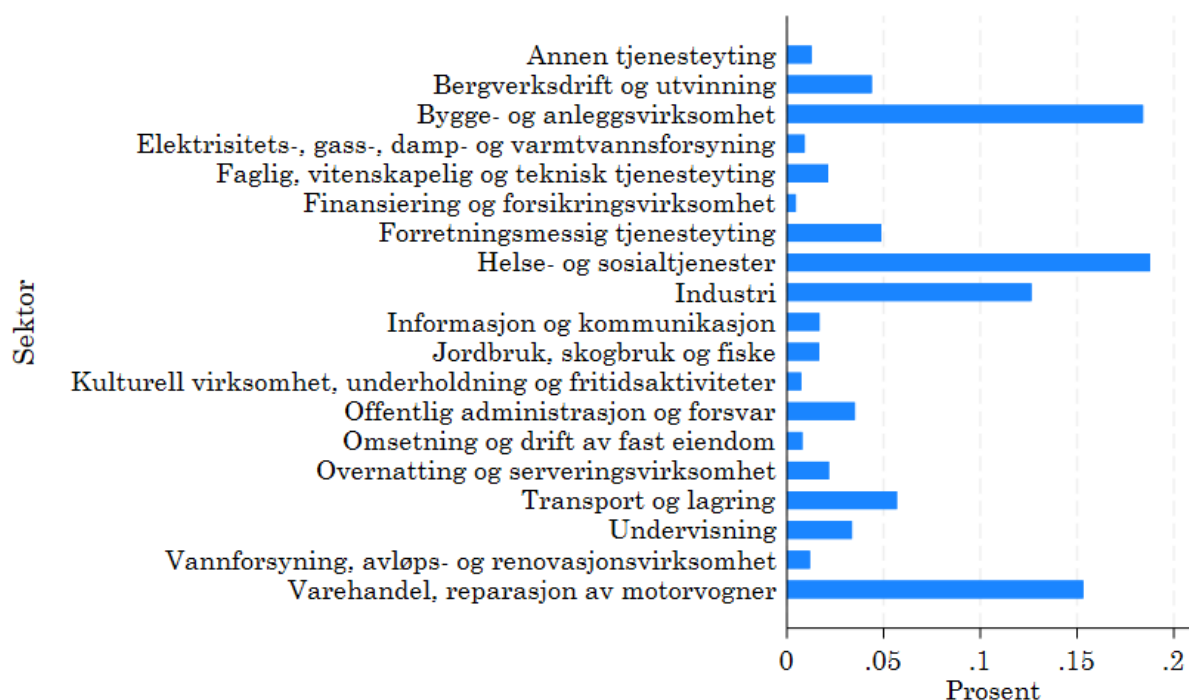
Figur 4a: Fagområde, kvinner. N=102 221

Figur 4b: Fagområde, menn. N=201 173

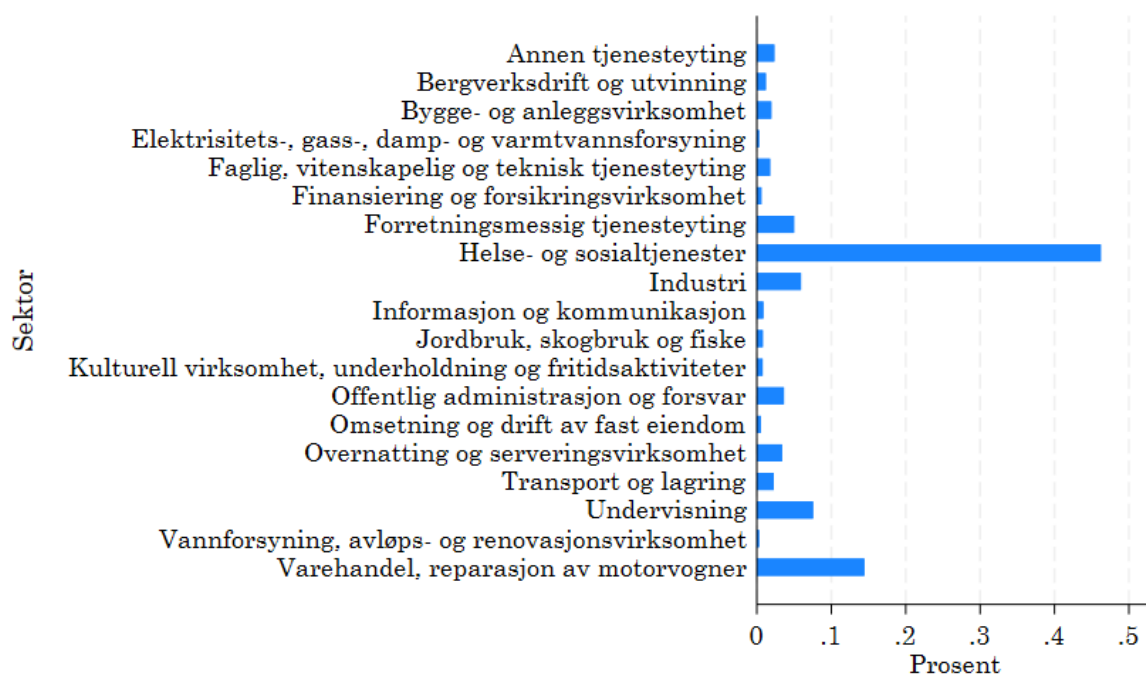
3.4 Sektor

Figur 5 viser hvilke sektorer fagarbeiderne jobbet i før forsøket. Sektorene som ansetter flest fagarbeidere er bygge- og anleggsvirksomhet, helse- og sosialtjenester, industri, og varehandel og reparasjon av motorvogner.

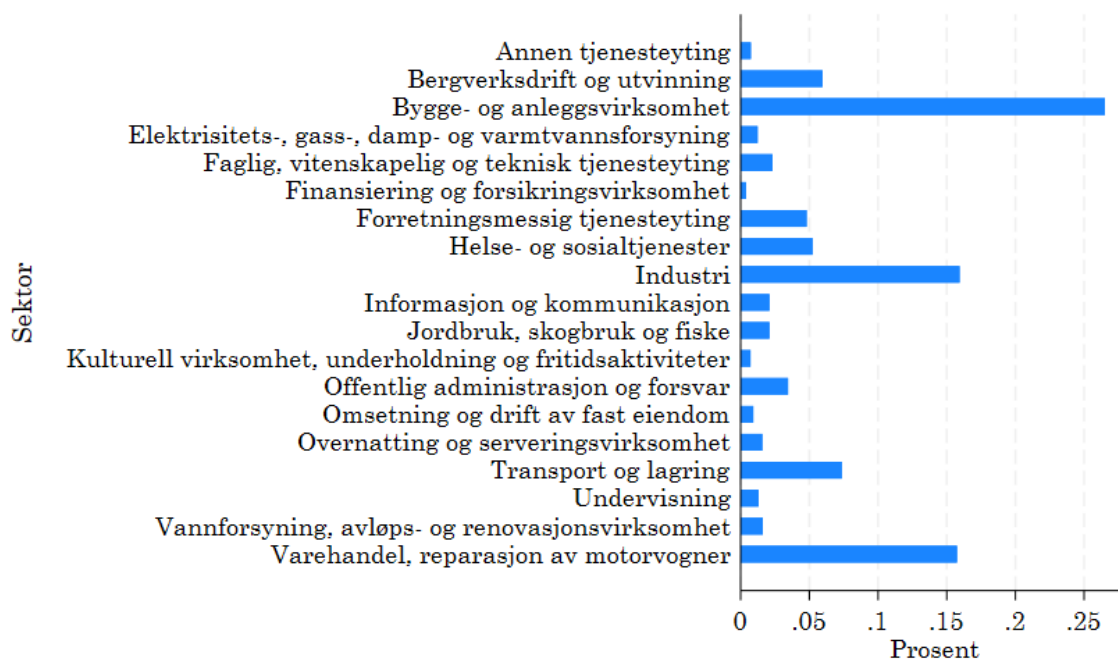

Figur 5: Sektorbakgrunn, alle. N=272 039

Figur 6a og 6b viser fordelingen mellom sektorer for henholdsvis menn og kvinner. På samme måte som vi så at fagområdet er kjønnssegregert, er det også betydelige kjønnsforskjeller i hvilke sektorer fagarbeidere jobber i. I tråd med hva vi kan forvente etter å ha sett hvilken fagbakgrunn kvinner som er fagarbeidere har, ser vi at helse- og sosialtjenester er den helt klart mest vanlige sektoren å jobbe i, med nærmere halvparten av alle kvinnelige fagarbeidere. Mannlige fagarbeidere er fordelt litt mer utover flere sektorer; over 25% av mannlige fagarbeidere jobber innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, over 15% jobber innenfor industri, og over 15% jobber innenfor varehandel og reparasjon av motorvogner.

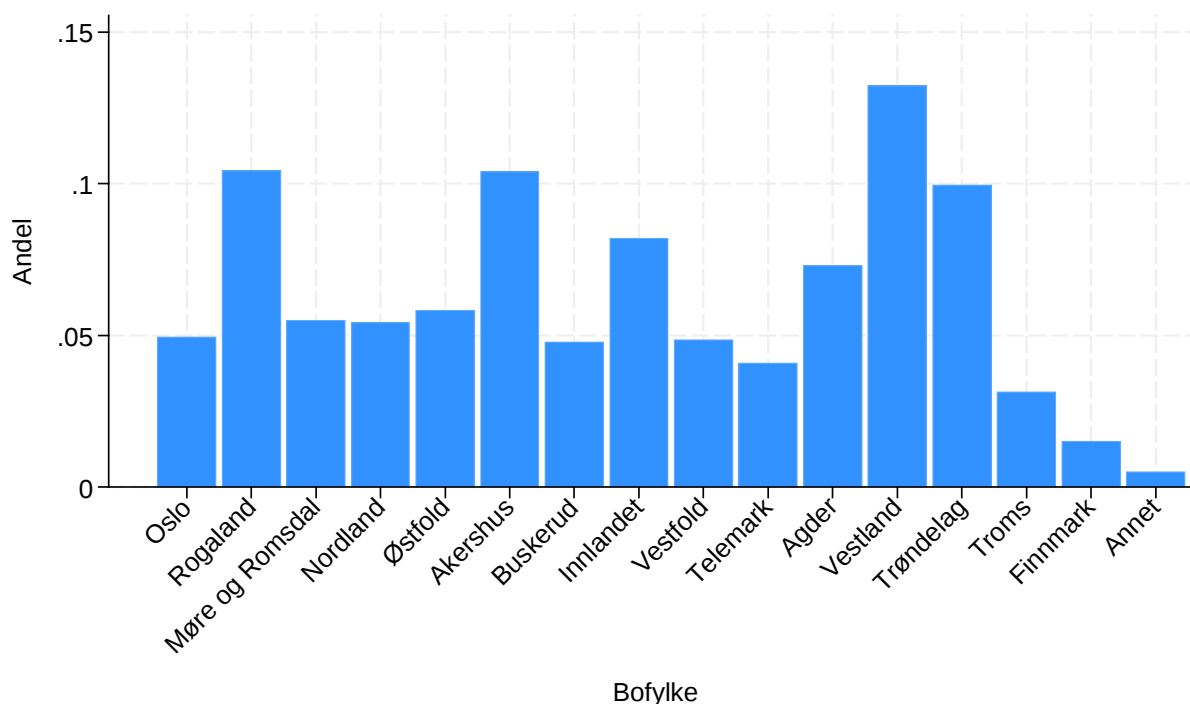
Figur 6a: Sektorbakgrunn, kvinner. N=89 802

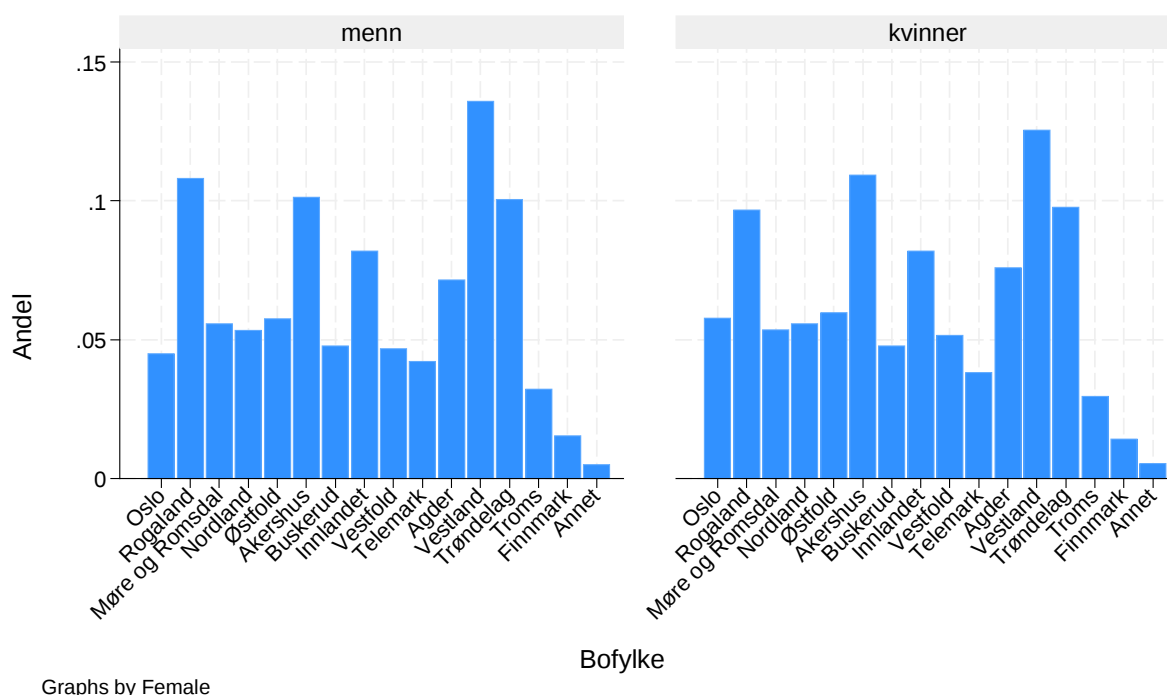
Figur 6b: Sektorbakgrunn, menn. N=182 236

3.5 Geografisk spredning

Det neste vi skal se på er den geografiske spredningen av hvor fagarbeiderne bor. Figur 7 viser andelen av alle fagarbeider fordelt på hvert av landets fylker, mens Figur 8 viser bofylke for menn og kvinner separat. Fagarbeiderne bor i alle fylker, og vi ser at de mest folkerike fylkene Akershus, Rogaland, Vestland og Trøndelag til sammen har i overkant av 40% av den totale andelen fagarbeidere. I Oslo, som i 2025 er omtrent like folkerikt som Akershus, er det bare rundt 5 % av fagarbeiderne som bor. Mønsteret blant menn og kvinner skiller seg ikke vesentlig fra det samlede bildet.

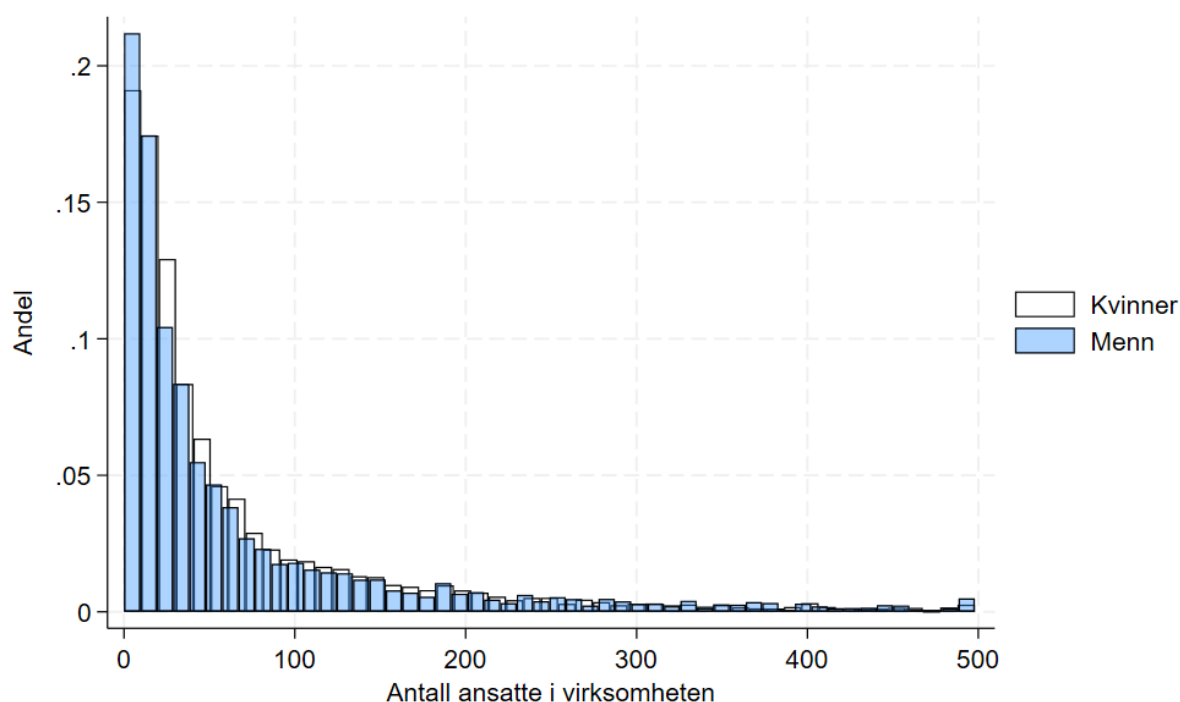
Figur 7: Fagarbeideres bostedsfylke, alle. N=301 662

Figur 8: Fagarbeideres bostedsfylke, menn (venstre) og kvinner (høyre). N=301 662

3.6 Virksomhetsstørrelser

Det neste vi skal se på er størrelsen på virksomhetene som fagarbeiderne jobbet i før forsøket. Halvparten av fagarbeiderne arbeider i en virksomhet som har 36 eller færre ansatte, men det finnes eksempler på store arbeidsgivere med mange ansatte. I Figur 9 viser vi fordelingen hvis vi zoomer inn på virksomheter med færre enn 500 ansatte fordelt på menn og kvinner. Den første stolpen viser andelen som jobber i virksomheter med mellom 0 og 9 ansatte, den andre stolpen viser andelen som jobber i virksomheter med mellom 10 og 19 ansatte også videre. Vi ser at den største andelen menn jobber i virksomheter med færre enn 10 ansatte, og så faller andelen jo flere ansatte det er. Det reflekterer at mange mannlige fagarbeidere er håndverkere som driver egne enkeltmannsforetak, eller jobber i virksomheter med få ansatte. For kvinner jobber den høyeste andelen i virksomheter med mellom 10 og 19 ansatte, og den nest høyeste andelen i virksomheter med færre en 10 ansatte.

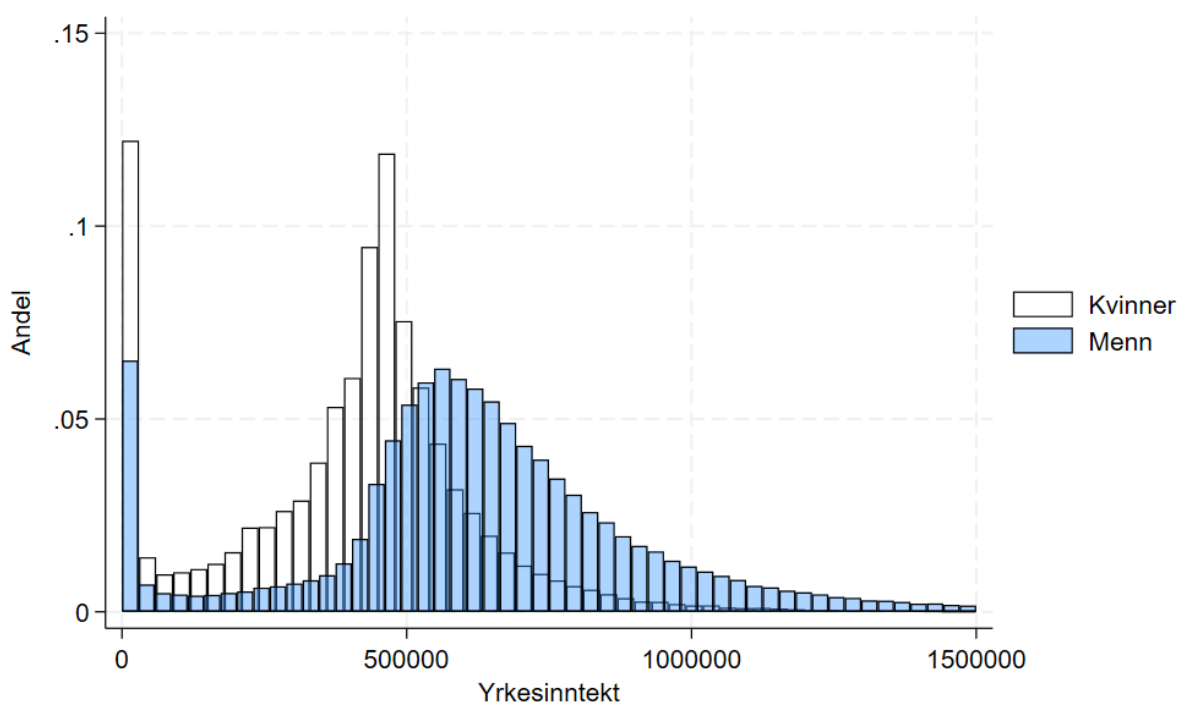

Figur 9: Andel av fagarbeidere som jobber i virksomheter, fordelt på kvinner (hvit) og menn (blå). N=271 751

3.7 Inntektsfordeling, kvinner og menn

Gjennomsnittlig (årlig) yrkesinntekt¹ for alle fagarbeiderne i året før forsøket er 560 474 kroner. For kvinner er gjennomsnittlig yrkesinntekt 402 766 kroner. De med lavest yrkesinntekt blant kvinner har 0 kroner i yrkesinntekt, og den øverste prosenten har yrkesinntekt på 1 047 000. Standardavviket for inntektene til kvinner er 236 091 kroner, noe som indikerer en betydelig variasjon i inntektsfordelingen, slik at omtrent 68 % vil ha inntekter som ligger mellom 166 675 kroner og 638 857 kroner. For menn er gjennomsnittlig yrkesinntekt 640 642 kroner, altså en del høyere enn blant kvinner. De med lavest inntekt blant menn har 0 kroner i yrkesinntekt, og den prosenten som tjener mest har inntekter over 1 664 000. Standardavviket for menns yrkesinntekt er 347 743 kroner, som indikerer betydelig variasjon også blant mennene. Om lag 68% av mennene tjener mellom 292 899 kroner og 988 385 kroner. Figur 10 viser hele fordelingen av yrkesinntekt for både menn og kvinner, opp til 1 500 000 kroner.

¹ SSB sin definisjon av yrkesinntekt: Yrkesinntekter er summen av lønnsinntekter og netto næringsinntekter i løpet av kalenderåret. Sykepenger og fødselspenger er inkludert. Fra og med inntektsåret 2006 trekkes sykepenger og fødselspenger fra og legges til skattepliktige overføringer i den offisielle statistikken.

Figur 10: Inntektsfordeling for fagarbeidere, kvinner (hvit) og menn (blå). N=303 396

3.8 Kundeforhold hos Lånekassen

For å få et inntrykk av studielånbelastningen i gruppen av fagarbeidere, har vi undersøkt hvorvidt utvalget vårt har studiegjeld og om de har mottatt stipend før forsøket ble gjennomført, altså i 2020 for utvalget i piloten og i 2021 for hovedutvalget. Vi forventer i utgangspunktet ikke at denne gruppen skal ha mye studiegjeld siden denne populasjonen har yrkesfaglig videregående opplæring som sin høyeste fullførte utdanning. Som ventet ser vi i Tabell 2 at det er en relativt lav andel som har lån hos Lånekassen, om lag 6 prosent av hele populasjonen. For kvinner er andelen noe høyere, litt over 9 prosent, mens den er under 5 prosent for menn. Gjennomsnittlig studiegjeld blant dem som har noe studiegjeld ligger på i underkant av 120 000, noe høyere for kvinner og noe lavere for menn. Få i denne gruppen er registrert med at de har mottatt stipend hos Lånekassen dette året (i 2020 for piloten og 2021 for hovedutvalget), 0.4 % i hele utvalget som i gjennomsnitt har fått 15 600 i stipend. For kvinner er andelen høyere, rundt 0.8 % har mottatt stipend, mens bare 0.2 % av mennene har det.

Tabell 2: Kundeforhold hos Lånekassen

	Har studiegjeld	Snitt studiegjeld*	Har mottatt stipend	Snitt stipend*
Alle	6.4 %	118 938	0.4 %	15 617
Kvinner	9.4 %	121 374	0.8 %	16 062
Menn	4.8 %	116 530	0.2 %	18 235

*Gjennomsnitt for studiegjeld og stipend er for dem som har dette, og ikke for hele utvalget. Studiestipend fanger opp mottak av stipend i det enkelte år, her 2020 for piloten og 2021 for hovedforsøket.

3.9 Oppsummering

I dette kapittelet har vi beskrevet hele populasjonen av fagarbeidere mellom 30 og 57 år i Norge, året før forsøket. Fagarbeidere er en mannsdominert gruppe, med 66% menn. Populasjonen har litt høyere andel som er rundt 30 år, og rundt 50 år og eldre, både blant menn og kvinner, og litt lavere andel mellom 30 og 50 år. Populasjonen er svært kjønnssegregert når det kommer til fagområde fra videregående opplæring og sektoren de jobbet i, i forkant av forsøket. For kvinner er helse- omsorg- og idrettsfag det klart mest vanlige fagområdet, mens over 80% av mennene har bakgrunn fra naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. Denne samme tendensen sees i hvilke sektorer kvinner og menn jobber i. Over 40% av kvinnene jobbet innen helse og sosialtjenester, mens resten av kvinnene er spredt mellom flere sektorer. For mennene er det tre sektorer som utpeker seg: bygge og anleggsvirksomhet, industri og varehandel og reparasjon av motorvogner. Fagarbeiderne bodde spredt over landet, med noe lavere andel i Oslo. Det mest vanlige er at fagarbeiderne jobbet i virksomheter få ansatte. Det er ganske stor spredning i hva fagarbeiderne tjener. Menn tjener i gjennomsnitt mer enn kvinner, og det er flere kvinner enn menn som har null i yrkesinntekt. Det er få fagarbeidere som har studiegjeld (6,4%), og andelen er lavere blant menn enn kvinner. Det er veldig få som har mottatt stipend fra Lånekassen (før forsøket), og igjen er det flere kvinner (0,8%) enn menn (0,2%).

4 Resultater

I forrige kapittel beskrev vi hele populasjonen av fagarbeidere under ett i forkant av forsøket. I dette kapittelet vil vi gå videre til analyser av hva som skjedde etter forsøket, og vi vil da sammenligne hele populasjonen på tvers av forsøksgruppen. Vi vil presentere resultater om effekten av forsøket som vil vise om tilbudet om stipend og tilsendt informasjon har ført til at flere har startet i utdanning (4.1) og om flere har fullført utdanning (4.2). Siden forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere var et randomisert forsøk, kan vi gjøre det ved å sammenligne andelen som starter i utdanning i stipendgruppen og informasjonsgruppen med kontrollgruppen. Vi vil også vise noe deskriptiv statistikk som beskriver de som har startet i utdanning og fullført noe, og de som har startet i utdanning og ikke fullført noe utdanning (ennå).

4.1 Opptak til videreutdanning

Hovedforsøket ble gjennomført i 2022-2023 (og piloten i 2021-2022). Vi sendte ut eposter til målgruppen med tilbud om stipend og med informasjon om studiemuligheter fra januar til mai 2022 (piloten fra januar til juli 2021). Stipendet kunne benyttes i skoleåret/studieåret høsten 2022 (2021) og våren 2023 (2022). SSB sin utdanningsstatistikk gjelder for status per 1.oktober årlig. I kapittel 4.1.1. under vil vi vise effektene på opptak til utdanning i forsøksåret frem til 1.oktober 2022. Effekten av stipend og informasjon på oppstart i utdanning som ble påbegynt mellom 1.oktober 2022 og 1.oktober 2023 blir presentert i kapittel 4.1.2.

4.1.1 Effekten på opptak til utdanning i forsøksåret

Vi starter med å kort gjengi resultatene som vi tidligere har rapportert i Drange m.fl. (2023), dvs. effekten av tilbud om stipend og informasjon på opptak i utdanning høsten 2022 frem til 1.oktober 2022. Tabell 3 under viser resultatene fra en analyse der vi sammenligner sannsynligheten for å være i utdanning for stipend- og informasjonsgruppen med sannsynligheten for å være i utdanning i kontrollgruppen.² Siden utvalget er tilfeldig trukket, gir denne sammenligningen oss effekten av å få tilbud om stipend/informasjon og informasjon. I kolonne 1 vises resultater for hele utvalget, mens kolonne 2 og 3 viser resultater for kvinner og menn separat, og kolonne 4 og 5 viser resultater for personer med og uten innvandrerbakgrunn.

Vi starter med å se på gjennomsnitteffekten for hele utvalget i kolonne 1. Den nederste raden som har tittelen "konstant" viser andelen i kontrollgruppen som er i gang med utdanning høsten 2022. Konstantleddet kan altså tolkes som andelen i kontrollgruppen som er i utdanning ($0,0251 \cdot 100 = 2,51\%$). I kontrollgruppen er det altså 2.5 prosent som er i utdanning. Dette er vårt beste estimat på hvor mange som ville startet i utdanning i en verden uten forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere. De to

² Analysen gjøres ved hjelp av en regresjonsanalyse basert på OLS. OLS står for Ordinary Least Squares, eller "minste kvadraters metode" på norsk. Det er en statistisk metode som brukes for å finne den rette linjen som best beskriver sammenhengen mellom en avhengig variabel (som i vårt tilfelle er andelen i utdanning) og en eller flere uavhengige variabler (her hvorvidt deltakerne har mottatt stipend eller informasjon).

radene over, med titlene “stipend” og “informasjon” viser forskjellen mellom andelen i utdanning i kontrollgruppen med henholdsvis stipendgruppen, og informasjonsgruppen. Fordi den eneste forskjellen på disse gruppene (siden vi har trukket tilfeldig) er intervensjonen de har vært utsatt for gjennom forsøket, altså hvorvidt de har mottatt tilbud om stipend og/eller fått tilsendt informasjon, kan vi tolke disse tallene som den kausale effekten av forsøket.

Effekten av stipend er vist i Tabell 3, kolonne 1, første rad merket med «Stipend», og er 0,0054. Dette tallet er for det første større enn null, som indikerer at det er relativt flere i stipendgruppen enn i kontrollgruppen som starter i utdanning. For det andre er dette tallet statistisk signifikant forskjellig fra null (markert med tre stjerner), noe som betyr at tilbudet om stipend har *ført til* at flere starter i utdanning. Tolkningen av dette er at tilbudet om utdanningsstipend førte til en økning i opptaket til utdanning for voksne fagarbeidere. Forskjellen mellom stipend og kontrollgruppe er på 0.54 ($0.0054 \cdot 100 = 0.54$) prosentpoeng. Hvorvidt en endring på 0.54 prosentpoeng kan sees på som en stor eller liten endring avhenger av utgangspunktet. I et hypotetisk scenario hvor 90% av fagarbeidere i kontrollgruppen var i utdanning, og stipendet førte til at 0.54 prosentpoeng flere startet i utdanning, altså at det ble 90,54% av fagarbeidere i utdanning, ville det relativt sett vært en liten økning ($0.0054/0.90 = 0.6$ prosent økning). I forrige avsnitt så vi at andelen i utdanning i kontrollgruppen er lav, bare 2.5% i kontrollgruppen er i utdanning, og nå vet vi at vi i stipendgruppen kan legge til 0.54 prosentpoeng, altså er det 3,05% ($2,51 + 0,54 = 3,05\%$) i stipendgruppen som er i utdanning. Relativt til kontrollgruppens 2.51% utgjør 0.54 prosentpoeng en økning på 21.6 prosent ($(0.0054/0.0251) \cdot 100 = 0.216$), og indikerer at tilbudet om utdanningsstipend førte til stipendgruppen hadde en 21.6 prosent³ større sannsynlighet for å starte i utdanning sammenlignet med kontrollgruppen.

Tilbudet om stipend kan påvirke valget om å starte i utdanning gjennom effekten av selve stipendet, men man kan også tenke seg at informasjonen om utdanningsmuligheter og påminnelser om søknadsfrister som kom i samme epost kunne være av betydning. For å sjekke ut om informasjonen som ble sendt ut påvirket folk til å starte i utdanning og for å skille ut effekten av stipend fra effekten av informasjonen som gis, hadde forsøket en informasjonsgruppe. I Tabell 3, andre rad, ser vi at effekten av informasjon er 0,0023. Også for informasjonsgruppen er det en positiv sammenheng med å starte i utdanning, og igjen er effekten signifikant. Det å være i informasjonsgruppen og motta informasjon førte til at andelen som startet i utdanning økte, og sammenhengen er signifikant, som tyder på at også dette resultatet viser en reell kausal effekt. Tolkningen er at det å motta informasjon om studiemuligheter førte til at flere startet i utdanning sammenlignet med kontrollgruppen. Effekten utgjør en økning på 0.23 prosentpoeng, eller at å få tilsendt informasjon fører til at 9.2 prosent flere starter i utdanning⁴. Vi anser at en økning i andelen som starter i utdanning på 9.2 prosent som betydelig. Resultatet kan tyde på at en del fagarbeidere ikke er oppmerksomme på mulighetene som finnes for å ta mer utdanning, eller at de blir motivert av å bli minnet på mulighetene.

Nettoeffekten av stipendet er effekten av stipend fratrasket økningen som kommer av å få informasjon. Nettoeffekten av stipendet utgjør da en økning på $(21.6 - 9.2) = 12.4$ prosent sammenlignet med

³ Utregning av prosentvis effekt av stipend: $(0.0054/0.0251) \cdot 100 = 21.6$ prosent økning.

⁴ Utregning av prosentvis effekt av informasjon: $(0.0023/0.0251) \cdot 100 = 9.2$ prosent økning

kontrollgruppen. Dette betyr at tilleggseffekten av stipend på toppen av informasjon er noe større enn bare informasjon i seg selv.

I Tabell 3, kolonne 2-5 viser vi resultater for undergrupper, henholdsvis kvinner og menn, og personer med og uten innvandrerbakgrunn. Vi starter med å sammenligne effekten på kvinner (kolonne 2) og menn (kolonne 3). Igjen viser raden merket med "konstant" andelen i kontrollgruppen som er i utdanning. I kontrollgruppen ser vi at 3.4 prosent av kvinnene er registrert i utdanning mens 2.1 prosent av mennene er det. For kvinner i stipendgruppen er deltakelsen i utdanning 1.05 prosentpoeng høyere enn blant kvinner i kontrollgruppen, det vil si at sannsynligheten for å være i utdanning øker med 31% for kvinner når de får tilbud om stipend. For menn i stipendgruppen er det en økning på 0.29 prosentpoeng, og dermed 14% større sannsynlighet for å delta i utdanning sammenlignet med menn i kontrollgruppen.⁵ For både kvinner og menn er effekten av stipend signifikant (illustrert med 3 stjerner), som indikerer at denne effekten er reell og ikke skyldes tilfeldigheter.

Når det gjelder effekten av å motta informasjon om utdanning, ser vi at deltagelsen i utdanning økte med 0.6 prosentpoeng for kvinner som kun mottok informasjon om utdanningstilbud. Denne effekten er signifikant som indikerer at det er en reell økning. For menn er andelen i utdanning i informasjonsgruppen 0,005 høyere enn i kontrollgruppen. Denne forskjellen er mye mindre, og i tillegg er den ikke signifikant (ingen stjerner), og forskjellen kan dermed skyldes tilfeldige variasjoner og kan ikke tolkes som en reell effekt av å ha mottatt informasjon. For menn er det dermed ingen forskjell i andelen i utdanning mellom de som fikk informasjon og de som var i kontrollgruppen, og vi tolker det som at å få tilsendt informasjon om studiemuligheter ikke fører til at flere menn starter i utdanning.

De to siste kolonnene i Tabell 3 viser hvordan stipend og informasjon påvirker henholdsvis gruppen med innvandrerbakgrunn og gruppen uten. Bare 9 prosent av populasjonen vår har innvandrerbakgrunn, så i denne sammenligningen har vi langt mindre statistisk utslagskraft, så her er vi mer varsomme med å trekke bastante konklusjoner. Hvis vi igjen starter med å se på kontrollgruppen, ser vi at det i utgangspunktet er en høyere andel som allerede er i utdanning blant dem med innvandrerbakgrunn, 4.1 prosent sammenlignet med 2.35 prosent blant de uten innvandrerbakgrunn. Stipend har en positiv og signifikant effekt på både personer med og uten innvandrerbakgrunn. Effekten av stipend er 1.03 prosentpoeng for dem med innvandrerbakgrunn, noe som utgjør en økning på 25 prosent. For gruppen uten innvandrerbakgrunn er økningen om lag 0.5 prosentpoeng, eller 20 prosent (som er ganske sammenlignbart med effekten vi så i kolonne 1 for hele populasjonen). Blant personer med innvandrerbakgrunn er det 0,48 prosentpoeng flere i informasjonsgruppen som starter i utdanning sammenlignet med i kontrollgruppen. Men denne koeffisienten er ikke signifikant (illustrert med null stjerner), så denne forskjellen kan skyldes tilfeldige variasjoner.

⁵ Vi bekrefter at estimatene for menn og kvinner er signifikant forskjellige fra hverandre i en egen analyse (ikke rapportert).

Tabell 3: Regresjonsresultater for opptak i utdanning per 1.oktober 2022.

	Alle (1)	Kvinner (2)	Menn (3)	Med innvandrere- bakgrunn (4)	Uten innvandrere- bakgrunn (5)
Stipend	0.0054 *** (0.0009)	0.0105 *** (0.0018)	0.0029 *** (0.001)	0.0103 *** (0.0039)	0.0049 *** (0.0009)
Informasjon	0.0023 *** (0.0007)	0.0059 *** (0.0014)	0.0005 (0.0008)	0.0048 (0.003)	0.002 *** (0.0007)
Konstant	0.0251 *** (0.0006)	0.0335 *** (0.0007)	0.0208 *** (0.0007)	0.0411 *** (0.0025)	0.0235 *** (0.0006)
N	303 396	102 222	201 174	27 420	275 976

Note: Tabellen viser regresjonskoeffisienter fra en OLS regresjon hvor utfallsvariabelen er i utdanning per 1.oktober 2022. Konstantleddet kan tolkes som andelen i kontrollgruppen som er i utdanning (eks. $0,0251 \cdot 100 = 2,51\%$). Tallene for Stipend og Informasjonsgruppene er estimatet for forskjellen mellom kontrollgruppen og hhv stipendgruppen og informasjonsgruppen. Ved å legge sammen andelen i kontrollgruppen med estimatet for forskjellen mellom stipend og kontrollgruppen, får vi andelen i stipendgruppen som er i utdanning ($0,0251 + 0,0054 = 0,0305$), dvs. 3,05%. Stjerner: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$. I parentes under hvert estimat vises robuste standardfeil.

4.1.2 Forskjeller i opptak til videreutdanning etter kjønn, alder, geografi, utdanning, næring og virksomhetsstørrelse

I dette avsnittet vil vi gå nærmere inn på hvem det er som starter i utdanning høsten etter at de har fått tilbud om stipend/informasjon (dvs. pr 1.oktober 2022 (2021 for piloten)), og vise beskrivende statistikk om dem. Tabell 4 viser andelen som er i utdanning høsten 2022 (2021) fordelt på ulike grupper, og viser *mønstre* i andelen som tar videreutdanning. *Merk at eventuelle forskjeller her ikke kan tolkes som statistisk signifikante, dette er kun deskriptive forskjeller.* Vi ser først på kontrollgruppen, som er vårt beste estimat for hvor mange som ville ha tatt utdanning i fravær av tilbud om stipend eller utsending av informasjon. Andelen som er i utdanning ligger da mellom 2 og 3,5% i alle grupper, og viser med tydelighet at dette er en populasjon hvor få tar videreutdanning. Blant menn er andelen som er i utdanning 2,1%, mens det er noe høyere blant kvinner med 3,4%. En høyere andel av fagarbeidere som er ansatt i store bedrifter er i utdanning enn blant de som er ansatt i små bedrifter. Når det kommer til geografi, er 2,3% av fagarbeidere som bor i Trøndelag i utdanning, 2,5% av fagarbeidere på Vestlandet, Sørlandet og Østlandet, og Nord-Norge er den landsdelen med høyeste andelen som er i utdanning (3%).

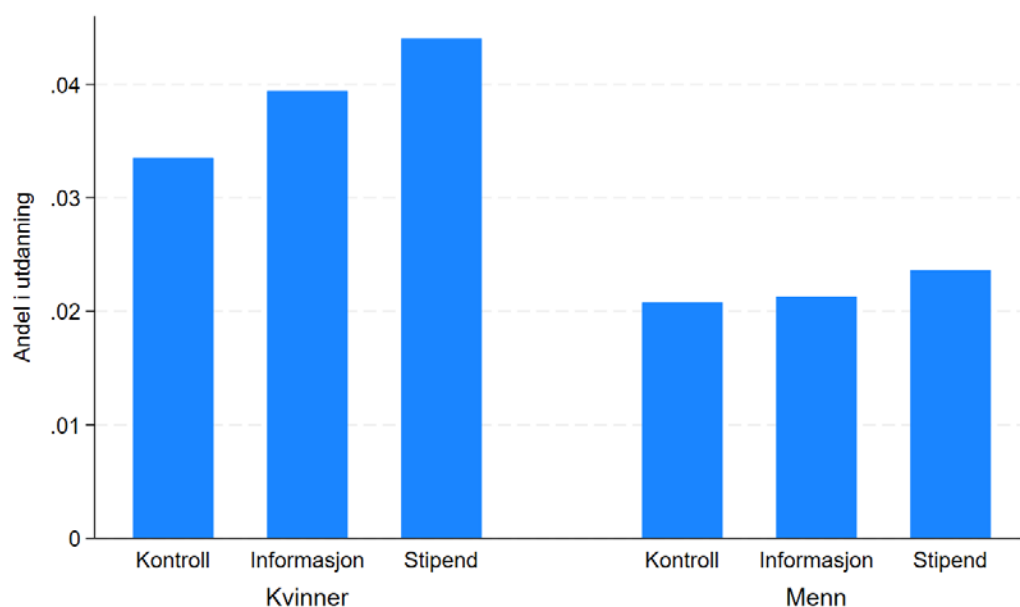
I informasjonsgruppen kjenner vi igjen de samme mønstrene. En større andel kvinner enn menn er i utdanning, og flere blant de som jobber i store enn små bedrifter. Også i informasjonsgruppen er Nord-Norge den landsdelen med høyest andel i utdanning. Sammenlignet med kontrollgruppen, er det en høyere andel som er i utdanning i alle undergrupper i informasjonsgruppen, bortsett fra blant menn hvor andelen i utdanning er lik på tvers av kontroll og informasjonsgruppen.

I stipendgruppen ser vi nok en gang de samme mønstrene som i kontrollgruppen, med høyere andel kvinnelige fagarbeidere i utdanning enn mannlige, høyere andel blant de som jobbet i store bedrifter, og geografisk er det høyest andel i utdanning blant fagarbeidere i Nord-Norge. Sammenlignet med kontrollgruppen er andelen i utdanning høyere i alle grupper.

Tabell 4: Andelen i videreutdanning etter kjønn, bedriftsstørrelse og geografi

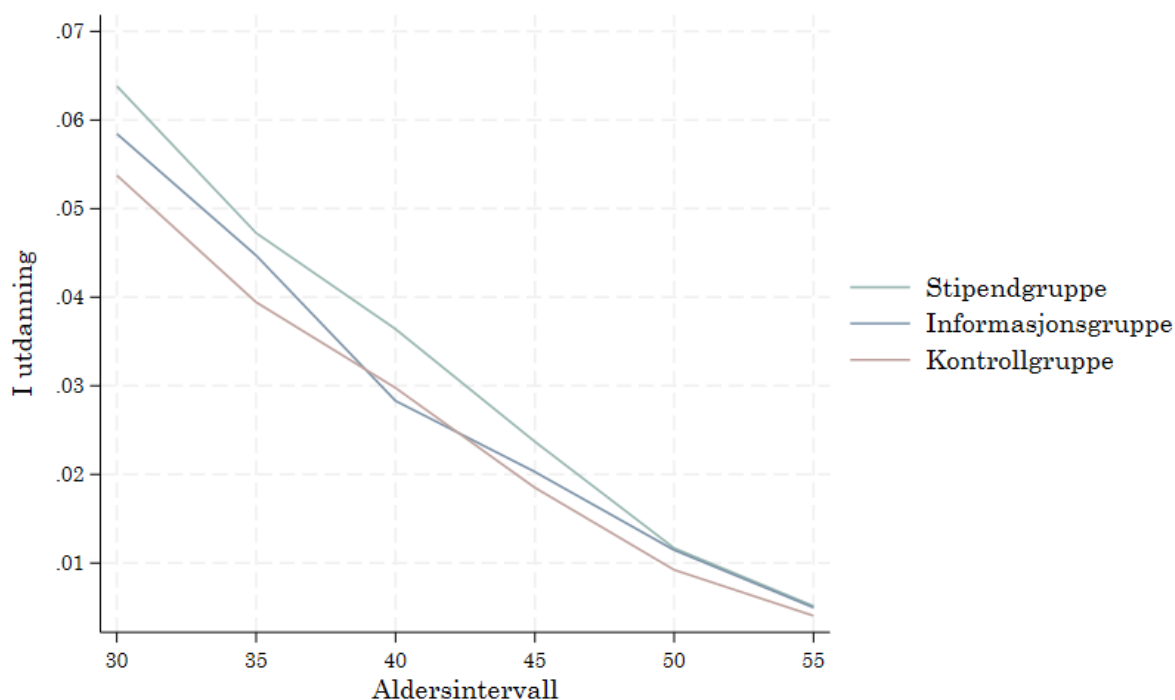
	Kontroll	Informasjon	Stipend	N
Mann	0,021	0,021	0,024	201 172
Kvinne	0,034	0,039	0,044	102 222
Liten bedrift	0,020	0,023	0,024	92 913
Stor bedrift	0,029	0,031	0,035	179 138
Nord-Norge	0,030	0,032	0,035	30 482
Trøndelag	0,023	0,029	0,031	30 032
Vestlandet	0,025	0,027	0,031	87 933
Sørlandet	0,025	0,026	0,027	22 017
Østlandet	0,025	0,027	0,030	131 198

Som vi så i Tabell 3, har stipend og informasjon en signifikant større effekt på kvinner enn på menn. Informasjon påvirker faktisk kun kvinner. Denne kjønnsforskjellen er igjen illustrert i Figur 11.

Figur 11: Andelen i utdanning blant kvinner og menn, fordelt på kontroll, informasjon og stipendgruppe. N=303 396

Videre skal vi se på sammenhengen mellom alder og andelen som starter i utdanning. Jo yngre en person er, jo flere år har hen igjen i arbeidsmarkedet og jo lengre tid får hen nytte av utdanningen. Dermed kan man tenke seg at yngre har en større tendens til å ta videreutdanning. Det er også tilfelle, noe som er illustrert i Figur 12. Figur 12 viser tydelig at andelen i utdanning faller med økende alder. I kontrollgruppen (markert med rød linje) ser vi at over 5% av 30-åringene er i utdanning, mens andelen for de over 50 år er under 1%. Figur 12 viser også at andelen i utdanning er høyere i stipendgruppen (grønn linje) sammenlignet med kontrollgruppen for alle aldersgrupper, og at forskjellen er størst blant de under 40 år. Forskjellen mellom kontrollgruppen og informasjonsgruppen er mindre, og tydeligst blant de under 35 år.

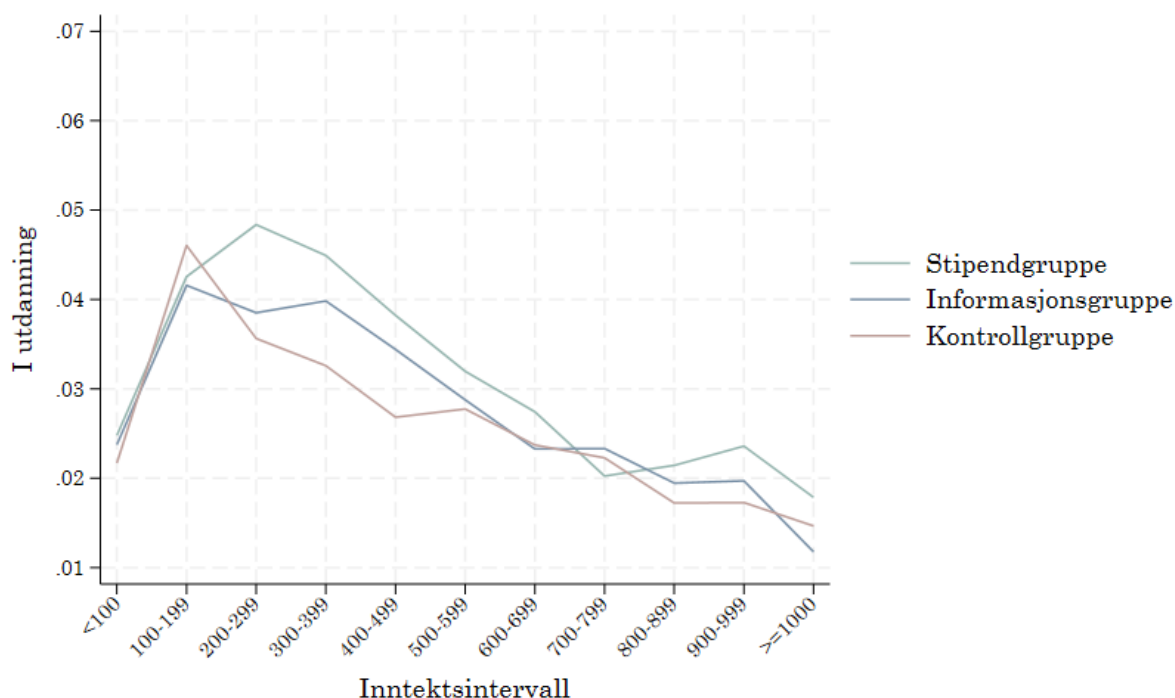

Figur 12: Andelen som har startet i utdanning for ulike aldersintervall, for hhv. Stipendgruppen, informasjonsgruppen og kontrollgruppen. N=303 395

Tilbudet om et stipend på inntil kr 50 000 kan fremstå forskjellig for personer med høy og lav inntekt. Relativt til en yrkesinntekt på 200 000 kroner vil 50 000 kroner ekstra i stipend utgjøre en stor forskjell, mens det for en person med en yrkesinntekt over 1 million kroner, relativt sett vil utgjøre en mindre forskjell. Samtidig kan det også være mer attraktivt å ta utdanning hvis man tjener lite, siden det i flere jobber blir belønnet å ta videreutdanning.

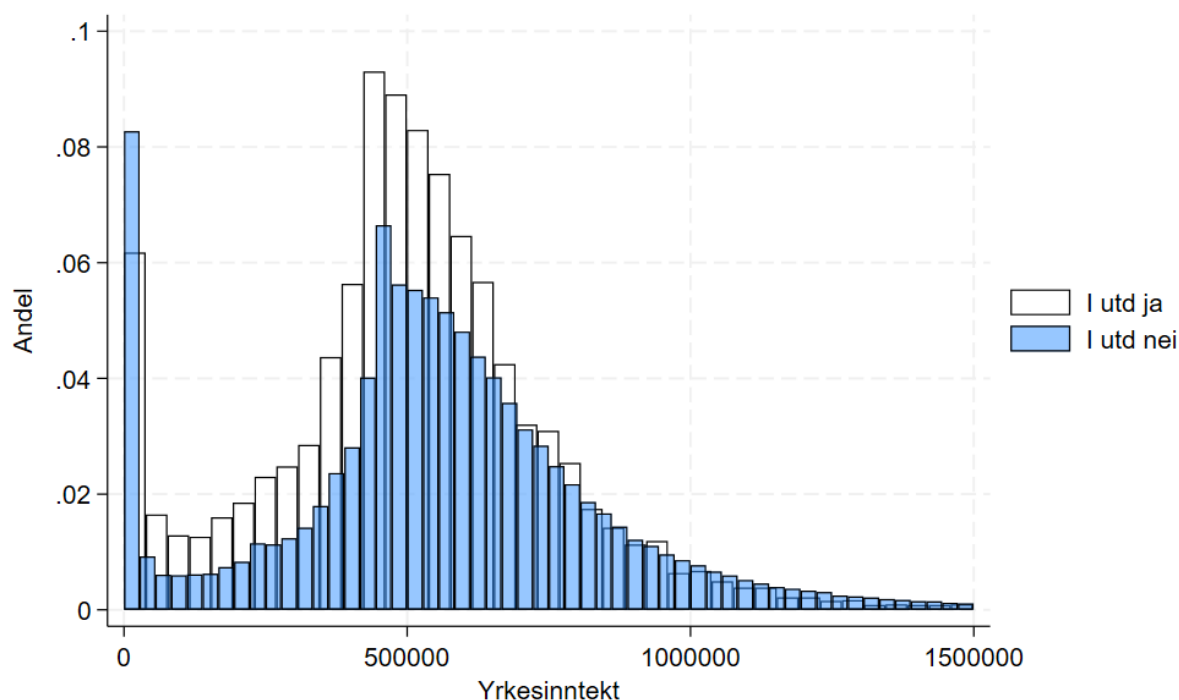
I Figur 13 vises andelen i utdanning for ulike inntektsintervaller. Bortsett fra de som tjener under 200 000 kr, ser vi at andelen i utdanning faller med økt inntekt. I kontrollgruppen er andelen rundt 4,5% for de med inntekter mellom 100 000-199 999 kroner. Det er også i de lavere inntektsintervallene og opptil

intervallet fra 500 000-599 999 kroner (som inkluderer gjennomsnittsinntekten for hele populasjonen som helhet) at det er størst forskjell mellom kontrollgruppen og henholdsvis informasjonsgruppen og stipendgruppen.

Figur 13: Andelen som har startet i utdanning i ulike inntektsgrupper, for hhv. Stipendgruppen, informasjonsgruppen og kontrollgruppen. N=303 395

En annen måte å se på inntekt på, er å sammenligne inntektsfordelingen til dem som velger å begynne i utdanning, og dem som velger å ikke gjøre det. I Figur 14 vises yrkesinntekten på x-aksen og andelen i utdanning på y-aksen, og de som starter i videreutdanning med hvite søyler og de som ikke starter i videreutdanning med blå søyler. Blant de som starter i videreutdanning, er det en høyere andel i de lavere yrkesinnteksgruppene (bortsett fra inntekt på null, hvor det er en høyere andel blant de som ikke starter i utdanning).

Figur 14: Inntektsfordelingen for de som har startet i utdanning og de som ikke har startet i utdanning, alle.

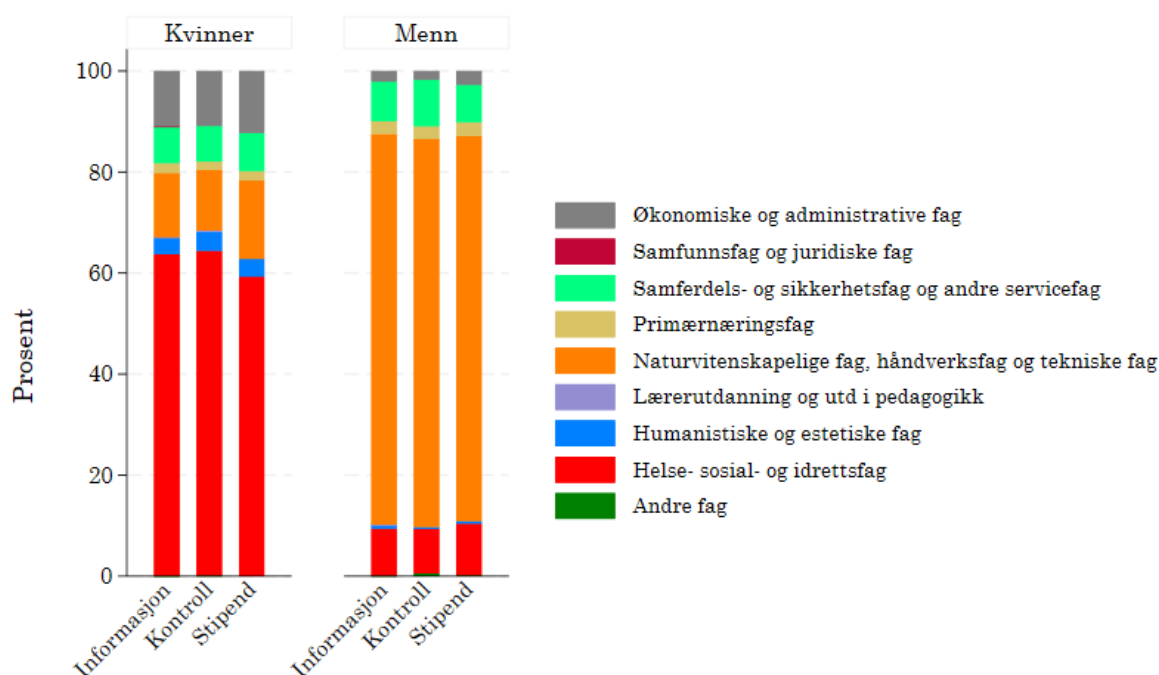
Figur 3 og 4 illustrerte hvilken yrkesfaglig fagbakgrunn fagarbeiderne i utvalget har. Nå skal vi zoome inn på de fagarbeiderne som startet i utdanning høsten 2022 (2021), og se hvilken yrkesfaglig fagbakgrunn de har. Figur 15 viser fagbakgrunnen til kvinner som starter i utdanning i de tre første stolpene fra venstre, mens de tre stolpene til høyre viser fagbakgrunnen til mennene som starter i utdanning. Hver stolpe viser fagbakgrunnen til alle kvinner eller alle menn (100% av alle kvinner eller menn) i henholdsvis informasjonsgruppen, kontrollgruppen og stipendgruppen som var i utdanning høsten 2022.

Omtrent 60% av kvinnene i utdanning hadde fra før videregående opplæring innen helse- sosial og idrettsfag (illustrert med rød farge). Hvis vi sammenligner på tvers av forsøksgruppene, ser vi at andelen med denne bakgrunnen er lavere i stipendgruppen sammenlignet med i kontrollgruppen. Andelen med bakgrunn fra naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (illustrert med oransje farge) er derimot høyere enn i kontrollgruppen. Siden vi allerede vet at det er en positiv effekt av stipend på å starte i utdanning, kan dette indikere at stipendet motiverer forholdsmessig flere kvinner med bakgrunn fra naturvitenskapelige, håndverksfag og tekniske fag inn i utdanning.

Det at stipendet motiverer forholdsmessig flere kvinner fra de naturvitenskapelige, håndverksfag og tekniske fag inn i utdanning kan skyldes forskjeller i arbeidsmarkedet, både når det gjelder mulighet for å kombinere utdanning med jobb, og muligheter for å stige i gradene og/eller økt lønn etter utdanning. Ifølge Kandidatundersøkelsen om fagskoleutdanninger fra 2019 og 2022 (NIFU, 2023) er mange av utdanningene innenfor helse og oppvekst lagt opp som deltidsstudier som kan kombineres med deltidsstillinger. Personer som tar utdanning innenfor dette feltet viser liten endring i

arbeidsmarkedsdeltagelsen eller lønn under og etter slik utdanning. Dette kan skyldes at arbeidsgivere i mindre grad enn i andre utdanningskategorier tilrettelegger for utdanning. Ifølge NIFU-rapporten vil fagskoleutdanning innen helse og oppvekst ikke danne grunnlag for avansement til nye stillinger, eller økt lønn, mens det for andre utdanningstyper både gir avansement og økning i lønn.

Blant de mannlige fagarbeiderne som starter i utdanning, er den klart mest vanlige fagbakgrunnen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (oransje farge). Når vi sammenligner fagbakgrunnen til de mannlige fagarbeiderne på tvers av forsøksgruppene, er det ikke så lett å se noen forskjeller. Det er heller ikke forventet, ettersom stipendet ikke hadde like stor effekt på menn som på kvinner.

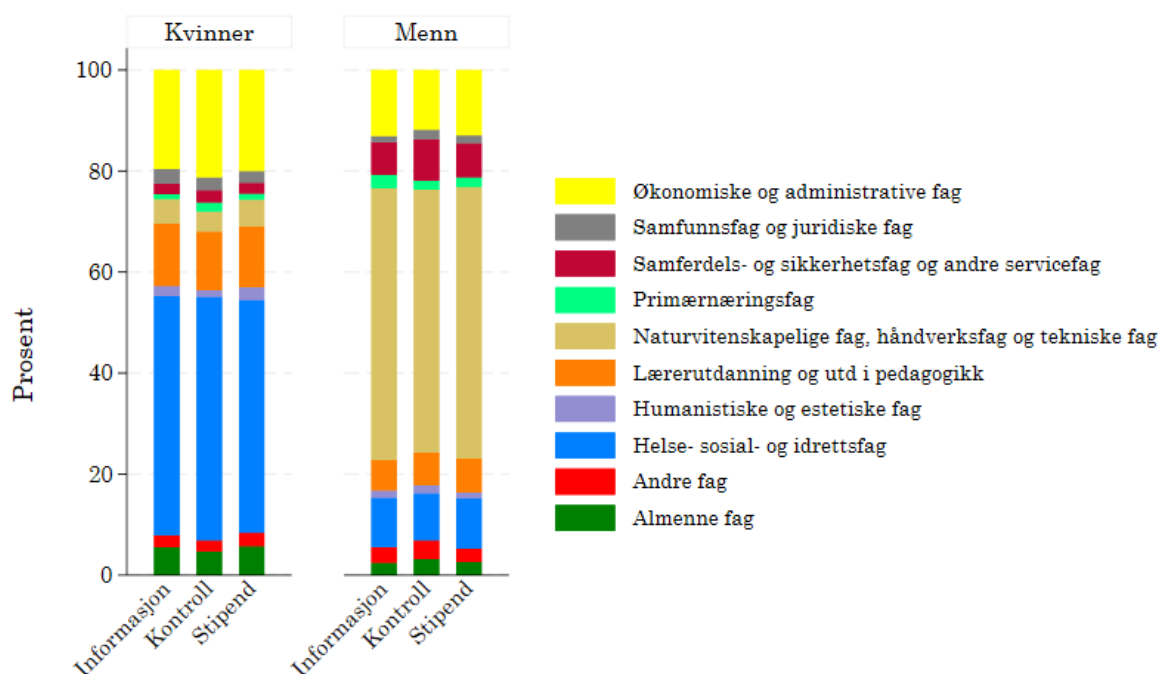
Figur 15: Fagbakgrunn for fagarbeidere som starter i utdanning. N= 8 347

Det neste vi skal se på, er hvilken utdanning fagarbeiderne startet høsten 2022. For kvinner, er den mest populære fagretningen for ny utdanning Helse- sosial- og idrettsfag (illustrert i blå farge). Den nest mest populære fagretningen for kvinner er økonomiske og administrative fag (illustrert med gul farge). Sammenlignet med kontrollgruppen, ser det ut til at en mindre andel av kvinnene i stipendgruppen starter i økonomiske og administrative fag. I stedet er det en høyere andel som starter i naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (beige farge) i stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen. For de andre fagretningene, ser andelene ganske lik ut på tvers av forsøksgruppene.

Blant mennene, er igjen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (beige farge) den fagretningen flest tar utdanning i. Sammenlignet med kontrollgruppen ser det ut til at andelen som tar utdanning innen disse fagene er høyere i stipendgruppen. Det ser også ut til å være en høyere andel

som starter i økonomiske og administrative fag (gul farge) i stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen, og en lavere andel som starter i samferdsels- og sikkerhetsfag relativt til kontrollgruppen (burgunder farge).

Det verd å merke seg at majoriteten av fagarbeiderne som starter på en ny utdanning gjør det innen fagretningene helsefag og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. Dette er også tilfelle i stipendgruppen, noe som tyder på at det blir flere som tar videreutdanning innen fag hvor det allerede er en betydelig mangel på kompetanse i Norge (NOU 18:2).

Figur 16: Ny fagretning for fagarbeidere som starter i utdanning. N=8 347

4.1.3 Forskjeller i opptak til videreutdanning i perioden etter forsøket for alle tre grupper.

Fram til nå har vi sett på hvordan stipend og informasjon påvirket opptaket til utdanning pr oktober 2022. En mulig bekymring er at selv om tilbudet om stipend fikk flere til å starte i utdanning høsten 2022, så var det de som uansett kom til å starte i utdanning i løpet av nær framtid som begynte. Hvis denne bekymringen var sann ville vi forvente at forskjellen mellom stipend og kontrollgruppe ville jevne seg ut året etter med færre i stipendgruppen som starter i utdanning sammenlignet med kontrollgruppen. Med oppdaterte data kan vi se på effekten av stipend og informasjon frem til oktober 2023, og undersøke om det er noen forskjell mellom opptak til videreutdanning for personene i de tre gruppene (stipend, informasjon og kontroll) også året etter at forsøket er over. I Tabell 5 viser vi resultatene fra en tilsvarende analyse som i Tabell 3, og med samme kolonner som i Tabell 3, men et år senere. I denne analysen betinger vi på at fagarbeiderne ikke var i utdanning i 2022.⁶ Med andre ord tar vi ikke med personer som allerede var i utdanning i 2022 i denne analysen. Det er fordi de som startet i utdanning i 2022 fortsatt kan være i gang med en utdanning eller holder på å fullføre noe påbegynt, og det er ikke det vi ønsker å fokusere på nå. Nå ønsker vi å rendyrke effekter blant de som starter i en utdanning høsten 2023. Hvis det stemmer at det økte opptaket til utdanning i 2022 helt eller delvis kun var en flytting av fagarbeidere som ellers ville startet i 2023, skal vi i denne analysen kunne se at det er færre i stipend- og/eller informasjonsgruppen som er i utdanning sammenlignet med i kontrollgruppen.

Kolonne 1 viser resultatene for hele populasjonen. Fra raden merket “konstant”, ser vi at 1,57% av kontrollgruppen var i utdanning høsten 2023, som er noe lavere enn høsten 2022. At andelen som er i utdanning varierer fra år til år er naturlig, og noe av styrken med en randomisert studie er at kontrollgruppen fanger opp slik naturlig variasjon. Akkurat i denne analysen er det naturlig at andelen i utdanning er lavere, ettersom vi har utelatt de som allerede var i utdanning året før, mens på grunn av databegrensninger da uttaket for forsøket ble gjort, bare var mulig å betinge på at de ikke var i utdanning to år før, altså høsten 2021.

Hvis effekten av stipendet kun bidrar til en forskyvning i tid av når fagarbeidere starter i utdanning, forventer vi en negativ effekt i stipendgruppen i tabellen under, det vil si at det er færre i stipendgruppen som er i utdanning sammenlignet med kontrollgruppen. Det ser vi ikke. Fra raden for stipend-gruppen ser vi at effekten er en ganske presis null (-0,0004), altså er det ingen forskjell i andelen som starter i utdanning i stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen. Dette indikerer at den positive effekten av forsøket som vist over i Tabell 3, ikke skyldes en fremskyvning av tidspunkt for å starte videreutdanning. Tolkningen av dette, er at tilbudet om stipend fikk flere til å starte i utdanning i forsøksåret enn ellers ville startet i utdanning, og at disse “ekstra” personene som startet i utdanning heller ikke ville startet i utdanning året etter uansett. Snarere kan det tyde på at tilbudet om stipend har motivert flere til å starte i utdanning. Når det gjelder informasjonsgruppen, ser vi fra neste rad at også i denne gruppen er en presis null (-0,0001). Andelen som er i en utdanning i informasjonsgruppen er altså lik som i kontrollgruppen året etter forsøket. Dette kan vi tolke som at den utsendte informasjonen fikk flere til å starte i utdanning som ellers ikke ville startet i utdanning i forsøksåret, og som heller ikke ville startet i utdanning året etter forsøket.

⁶ Dette var også lagt inn som betingelse da utvalget i fagarbeiderforsøket ble tatt ut, men da ble de som var i utdanning to år før tatt ut, og dermed kunne enkelte av fagarbeiderne som var med i forsøket være i utdanning allerede.

I kolonne 2 og 3 viser vi resultater separat for henholdsvis kvinner og menn. I stipendgruppen er andelen kvinner i utdanning 0,04 prosentpoeng lavere enn i kvinner i kontrollgruppen, og blant menn er andelen i utdanning 0,03 prosentpoeng lavere enn menn i kontrollgruppen, men de små forskjellene er ikke signifikant forskjellige fra null og kan skyldes tilfeldig variasjon. Også her er tolkningen at det ikke er noen lavere andel kvinner eller menn i utdanning i stipend eller informasjonsgruppen året etter forsøket, selv om begge grupper hadde en høyere sannsynlighet for å starte i utdanning året før. I de to siste kolonnene viser vi resultater for fagarbeidere med og uten innvandrerbakgrunn. Heller ikke her er det forskjeller for stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen: Estimatet for informasjonsgruppen her er lite men negativt, men ikke signifikant forskjellige fra null, noe som indikerer at forskjellene mellom andelen i disse gruppene relativt til kontrollgruppen kan skyldes tilfeldig variasjon. Vi konkluderer med at verken tilbudet om stipend eller den utsendte informasjonen førte til at noen undergrupper startet tidligere i etterutdanning enn de ville gjort i fravær av tilbud om stipend og informasjon.

Oppsummert viser resultatene for et år etter forsøket at det i veldig liten grad er forskjeller i andelen som starter i utdanning i stipend- og informasjonsgruppen sammenlignet med kontrollgruppen året etter. Det ser altså ikke ut til at stipendet bare får fagarbeidere som uansett ville tatt utdanning senere til å starte i utdanning et år før de ellers ville startet.

Tabell 5: Regresjonsresultater for opptak i utdanning per 1.oktober 2023

	Alle (1)	Kvinner (2)	Menn (3)	Med innvandrers- bakgrunn (4)	Uten innvandrers- bakgrunn (5)
Stipend	-0.0004 (0.0007)	-0.0004 (0.0014)	-0.0003 (0.0007)	-0.0005 (0.0031)	-0.0004 (0.0007)
Informasjon	-0.0001 (0.0006)	-0.0005 (0.0012)	0.0002 (0.0006)	-0.0049 (0.0025)*	0.0003 (0.0006)
Konstant	0.0157 (0.0005)***	0.0227 (0.0010)***	0.0122 (0.0005)***	0.0286 (0.0022)***	0.0145 (0.0005)***
N	295049	98231	196818	26161	268888

Note: *** p<0,01, ** p < 0,05, * p < 0,1.

4.1.4 Oppsummering opptak til utdanning

Når det gjelder opptak til utdanning, kan vi konkludere med at tilbud om stipend og tilsendt informasjon har en betydelig innvirkning på rekruttering til utdanning, spesielt blant kvinner. Den første lærdommen er at disse tiltakene ikke bare tiltrekker seg de som uansett ville starte utdanning, men også motiverer nye fagarbeidere til å ta steget inn i utdanning. Det er interessant å merke seg at effekten av stipendene synes å være mest uttalt blant kvinner, og at effekten av informasjon påvirker bare kvinner og ikke menn. Den andre lærdommen antyder at effekten av stipendordninger og informasjon ikke skyldes en forskyvning i tid av når fagarbeidere starter i utdanning. Foreløpige resultater fra året etter forsøket indikerer at stipendet ikke bare får fagarbeidere som allerede hadde planer om å ta utdanning senere, til å starte et år tidligere enn de ellers ville gjort.

4.2 Fullføring av videreutdanning

4.2.1 I hvilken grad fagarbeiderne som er trukket til stipend- og/eller informasjonsgruppen i større grad fullfører utdanningen de har startet på, sammenlignet med kontrollgruppen.

Formålet med et utdanningsstipend er å få flere til å ta utdanning. Til nå har vi sett på hvorvidt tilbudet om utdanningsstipend til fagarbeidere fikk flere fagarbeidere til å starte i en utdanning. Men en utdanning har ikke så mye verdi for en person som starter hvis den ikke fullføres. Siden stipendet også først gis som lån, og omgjøres til stipend først etter fullføring, vil dessuten flere kunne ende opp med mer lån og uten noe mer utdanning hvis tilbudet om stipend får flere til å melde seg opp i et kurs eller en utdanning, uten å fullføre.

Forsøket med stipend til fagarbeidere er et randomisert forsøk, designet nettopp for å besvare i hvilken grad fagarbeidere som er trukket til stipend og informasjonsgruppen starter i og fullfører utdanningen de evt. starter i, sammenlignet med kontrollgruppen. Dette spørsmålet kan vi derfor analysere og gi et kausalt svar på. Vi kan si noe om hvorvidt sannsynligheten for å fullføre påbegynt utdanning er forskjellig i de tre gruppene, og også da konkludere med at det evt. skyldes stipendet eller informasjonen de har fått.

Tabell 6 presenterer resultatene fra en regresjonsanalyse hvor utfallet er fullføring av minst ett kurs per 1.oktober 2023 (2022 for piloten), og hvor det er en dummy variabel for personer i stipendgruppen og en dummy variabel for personer i informasjonsgruppen. Resultatene i første kolonne viser resultatene for utvalget som helhet. Konstantleddet viser andelen som fullfører minst ett kurs i kontrollgruppen. I kontrollgruppen er det 1,66% som fullførte minst ett kurs per 1.oktober 2023 (2022), som ble påbegynt etter at tilbudet om stipend ble sendt ut, dvs. etter juni 2022 (2021). I stipendgruppen er andelen som fullfører minst et kurs 0,16 prosentpoeng høyere enn i kontrollgruppen, altså er det 1,82% som fullfører minst ett kurs. I stipendgruppen er det altså en liten positiv og signifikant koeffisient, som indikerer en økning i tilbøyeligheten til å ha fullført minst ett kurs. I informasjonsgruppen derimot, er det i gjennomsnitt 0,04 prosentpoeng flere som har fullført minst ett kurs sammenlignet med kontrollgruppen, men denne forskjellen er ikke signifikant. Selv om tilsendt informasjon fikk flere til å starte i utdanning, er det ikke flere som fullfører minst ett kurs når man ser hele populasjonen under ett.

Når vi splitter opp utvalget i kvinner og menn, ser vi at det er 2.14% av kvinnene i kontrollgruppen som har fullført minst ett kurs. Blant kvinner i stipendgruppen er det 0.43 prosentpoeng flere som fullfører noe utdanning, noe som tilsvarer en økning på om lag 20 %. Tilbudet om stipend fikk som vi allerede vet flere kvinner til å starte i utdanning, og med dette resultatet kan vi legge til at det også fikk flere til å fullføre utdanning. Blant menn i kontrollgruppen er det 1,41% som fullfører minst ett kurs, og i stipendgruppen er det bare 1,43% som fullfører minst ett kurs, og denne forskjellen er ikke signifikant. Tilbudet om stipend fikk som vi allerede vet noen flere menn til å starte i utdanning, men ikke så mange flere som blant kvinner, og med dette resultatet kan vi legge til at det ikke fikk flere menn til å fullføre utdanning. Den positive effekten vi så i utvalget som helhet (i kolonne 1) er med andre ord drevet av en større positiv effekt av tilbud om stipend på fullføring blant kvinner.

Når det kommer til informasjonsgruppen, er mønstrene blant kvinner og menn ganske like som i stipendgruppen. Andelen kvinner som fullfører er 0.32 prosentpoeng høyere etter å ha mottatt eposter med informasjon sammenlignet med kontrollgruppen, altså er det 2,46% prosent av kvinnene i informasjonsgruppen som fullfører noe. Det tilsvarer en økning i fullføring blant kvinner i informasjonsgruppen på rundt 15 %. Blant menn i informasjonsgruppen derimot, er det 1,32% som fullfører minst ett kurs, og her er det ingen signifikant forskjell sammenlignet med kontrollgruppen. Tilsendt informasjon motiverte ikke flere menn til å starte i utdanning, og dermed er det naturlig at det ikke er flere menn som fullfører utdanning i denne gruppen heller.

Resultater etter innvandrerbakgrunn er rapportert i de to siste kolonnene. Her er det ingen klare forskjeller mellom forsøksgruppene. For dem uten innvandrerbakgrunn er resultatene veldig tilsvarende resultatene for hele populasjonen i kolonne 1, som rett og slett skyldes at de aller fleste tilhører majoritetsbefolkningen (275 976 av 303 396 personer inkludert i denne analysen). For dem med innvandrerbakgrunn finner vi ikke noe signifikant resultat, men estimatene er også her ganske like som for majoritetsbefolkningen. Siden de med innvandrerbakgrunn er en mye mindre gruppe, er det lavere statistisk utsagnskraft og ikke overraskende at estimatene er beheftet med mer støy.

Tabell 6: Regresjonsresultater for fullføring av minst et kurs per 1.oktober 2023 (2022)

	(1) Alle	(2) Kvinner	(3) Menn	(4) Med innvandrer- bakgrunn	(5) Uten innvandrer- bakgrunn
Stipend	0.0016 (0.0007)**	0.0043 (0.0014)***	0.0002 (0.0008)	0.0012 (0.0027)	0.0016 (0.0007)**
Informasjon	0.0004 (0.0006)	0.0032 (0.0011)***	-0.0009 (0.0006)	0.0011 (0.0022)	0.0004 (0.0006)
Konstant	0.0166 (0.0005)	0.0214 (0.0009)***	0.0141 (0.0006)***	0.0211 (0.0018)***	0.0161 (0.0005)***
N	303 396	102 222	201 174	27 420	275 976

Note: *** p<0,01, ** p < 0,05, * p < 0,1.

4.2.2 Er det forskjeller i fullføringsgraden etter kjønn, alder, geografi, utdanning (fagområde), næring og virksomhetsstørrelse

Med fullføringsgrad mener vi hvorvidt de som startet i utdanning i etterkant av forsøket faktisk fullførte utdanningen de startet på. Nå vil vi gi en deskriptiv oversikt over om denne fullføringen av påbegynte studier varierer etter kjønn, alder, geografi, hvilket fagområde de har utdanning i fra før, hvilken næring de jobbet i før forsøket og virksomhetsstørrelsen for virksomheten i jobbet i før forsøket. Ettersom det ikke er nok statistisk utsagnskraft i forsøket til å gi et estimat på den kausale effekten av stipend og informasjon på fullføring i undergrupper, er disse analysene rent deskriptive.

Tabell 7a og 7b fokuserer på alle i utvalget som har startet i en utdanning. Dataene vi tar utgangspunkt i her er per 1.oktober 2023. Selv om utdanninger påbegynt høsten 2022 ikke er fullført innen 1.oktober 2023, kan vi ikke utelukke at det blir fullført senere⁷. Før vi går i gang med å beskrive resultatene i disse to tabellene, skal vi si noen ord om hvordan disse tabellene skal leses. I de tre første kolonnene i Tabell 7a ser vi på alle som har startet i en utdanning, uavhengig av om de har fullført noe eller ikke. Kolonne 1 i Tabell 7a viser oss altså alle i kontrollgruppen som har startet i en utdanning, som utgjør 1724 personer. I informasjonsgruppen har 4693 personer startet i en utdanning (husk den gruppen var langt større enn de to andre gruppene) og i stipendgruppen har 1930 personer startet i en utdanning. I de tre siste kolonnene i Tabell 7a konsentrerer vi oss om en undergruppe av de som har startet i en utdanning, nemlig de som har startet og har fullført noe. I Tabell 7b konsentrerer vi oss om en annen undergruppe, nemlig de som har startet i utdanning og ikke fullført noe i kolonne 1-3. Til sist i Tabell 7b kolonne 4-6 vises en undergruppe av de som ikke har fullført noe, nemlig de som har startet i utdanning, ikke fullført noe, men fortsatt står registrert i en pågående utdanning. I kontrollgruppen er det f.eks. 643 personer som har fullført noe (se nederste linje i Tabell 7a kolonne 4), og resten (1081 personer) har ikke fullført noe ennå (se Tabell 7b nederste linje i kolonne 1). Blant de 1081 som ikke har fullført noe utdanning i kontrollgruppen, er det fortsatt 640 personer som er registrert i en pågående utdanning.

La oss først se på alle som har startet i en utdanning, og sammenligne på tvers av forsøksgruppene. I og med at kontrollgruppen er vårt mål på hvordan verden ville sett ut, og her spesifikt hvordan fagarbeideres utdanningsverden ville sett ut, i et scenario uten tilbud om stipend og uten tilsendt informasjon, er sammenligningsgrunnlaget vårt alltid kontrollgruppen. En slik sammenligning kan si noe om hva slags kjennetegn personer har som blir motivert til å starte i utdanning som resultat av tilbudet om stipend eller informasjon. Det som karakteriserer de som starter i utdanning i stipendgruppen (relativt til kontrollgruppen), er at det er flere kvinner, de er litt eldre, det er færre med foreldre som har minimum videregående opplæring, det er færre som er gift/samboer, de har flere barn og tjener mindre. Forenklet kan det se ut til at stipendet tiltrekker seg en type personer som stiller litt svakere i arbeidsmarkedet: Kvinner med lavere inntekt, mindre utdannede foreldre, uten partner og med flere barn.

En tilsvarende sammenligning av informasjonsgruppen med kontrollgruppen, viser at de som starter i utdanning i informasjonsgruppen er noe midt imellom de som starter i utdanning i kontrollgruppen og de som starter i utdanning i stipendgruppen. I informasjonsgruppen er det for eksempel også flere kvinner som starter i utdanning relativt til kontrollgruppen, men ikke så mange flere som i stipendgruppen, de er også litt eldre, men ikke så mye eldre som i stipendgruppen etc.

⁷ Vi kommer tilbake til å se på personer som fortsatt står registrert som aktive studenter i Tabell 7b under.

Nå går vi videre til å se på de som starter i utdanning og som også fullfører noe utdanning. Igjen bruker vi kontrollgruppen som sammenligningsgrunnlag. Hvis vi først sammenligner de som fullfører noe utdanning fra kontrollgruppen med de som startet i utdanning i kontrollgruppen (sammenligning av kolonne 1 og kolonne 4), kan vi si noe om seleksjonen inn i hvem som fullfører. Mens 45% av de som startet i utdanning var kvinner, er 50% av de som fullfører kvinner. Det må bety at blant de som starter på en utdanning, er det flere kvinner enn menn som fullfører. En annen ting som er verdt å påpeke, er at blant de som starter i utdanning (i kontrollgruppen) er gjennomsnittsinntekten 511 434 kroner, mens gjennomsnittsinntekten blant de som fullfører (fra kontrollgruppen) er 485 935 kroner. Med andre ord er det flere blant de med lavere inntekt som fullfører utdanningen de har startet på i kontrollgruppen.

Hvis vi nå sammenligner de som fullfører noe i stipendgruppen (kolonne 6) med de som fullfører noe i kontrollgruppen (kolonne 4), ser vi at det er en større andel kvinner i stipendgruppen (55%) som fullfører noe (mot 50% kvinner i kontrollgruppen). De som fullfører noe utdanning i stipendgruppen, er i gjennomsnitt noe yngre enn de som fullfører noe i kontrollgruppen. Det er også litt høyere andel som har foreldre som har fullført videregående, de har i gjennomsnitt litt flere barn og de tjener i gjennomsnitt litt mer enn de som fullfører i kontrollgruppen.

Tabell 7a: Andel som starter i utdanning, og som starter i utdanning og fullfører noe for ulike bakgrunnskjennetegn

	Har startet utdanning			I utdanning, fullført noe		
	Kontroll (1)	Info (2)	Stipend (3)	Kontroll (4)	Info (5)	Stipend (6)
Kvinne	0,45	0,48	0,49	0,50	0,55	0,55
Alder	39,11	39,24	39,38	39,20	39,50	39,09
Innv	0,15	0,15	0,15	0,14	0,15	0,13
Mor vgs	0,32	0,31	0,30	0,33	0,32	0,34
Far vgs	0,41	0,40	0,39	0,43	0,42	0,44
Samboer	0,70	0,69	0,68	0,72	0,69	0,71
Barn	1,33	1,35	1,37	1,34	1,35	1,41
Inntekt	511434	501103	508330	485935	482554	497246
Arbeidsledig	0,16	0,15	0,14	0,17	0,16	0,15
Ufør	0,02	0,02	0,03	0,02	0,02	0,03
Liten bedrift	0,27	0,27	0,26	0,29	0,29	0,28
Antall	1724	4693	1930	643	1676	698

Videre skal vi fokusere på de som har startet i utdanning og ikke fullført noe utdanning (ennå). Her minner vi om viktigheten av ordet “ennå”, ettersom de kan bruke lengre tid på å fullføre. I Tabell 7b ser vi i de tre første kolonnene på alle de som har startet i en utdanning og ikke har fullført noe (ennå).

Gruppen som ikke har fullført noe utdanning ennå, er i gjennomsnitt ganske lik gruppen som startet i utdanning som helhet (altså Tabell 7a kolonne 1). En sammenligning på tvers av forsøksgruppene viser at også er det en større andel kvinner blant de som ennå ikke har fullført i stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen. De er også litt eldre i gjennomsnitt, og har en noe høyere andel innvandrere, og har lavere andel foreldre med minimum videregående utdanning. Det er også en litt lavere andel som er gift/samboer, og i gjennomsnitt har de også litt flere barn. De har også litt lavere gjennomsnittsinntekt enn tilsvarende gruppe i kontrollgruppen.

I de siste tre kolonnene i denne tabellen ser vi på dem som startet i utdanning, ikke har fullført, men som fortsatt er registrert i utdanning. Blant dem som ikke har fullført, men fortsatt er registrert i utdanning, er det en større andel kvinner i informasjons- og stipendgruppen enn i kontrollgruppen. I stipendgruppen er det også en noe lavere andel som har mor og far som har fullført videregående skole. De er også i mindre grad samboere sammenlignet med dem i kontrollgruppen. De som fortsatt er registrert i utdanning har i gjennomsnitt noe høyere inntekt enn de som har fullført noe utdanning. De i stipendgruppen som fortsatt er registrert i utdanning, har noe lavere inntekt i gjennomsnitt enn de i kontrollgruppen som fortsatt er registrert i utdanning.

Tabell 7b: Andel som starter i utdanning og ikke fullfører, og som ikke fullfører men fortsatt er i utdanning

	I utdanning, ikke fullført			I utdanning, ikke fullført, fortsatt i utdanning		
	kontroll	info	stipend	kontroll	info	stipend
Kvinne	0,43	0,45	0,45	0,37	0,41	0,42
Alder	39,06	39,10	39,54	37,61	37,56	38,07
Innv	0,15	0,15	0,17	0,14	0,14	0,14
Mor vgs	0,32	0,30	0,28	0,33	0,32	0,29
Far vgs	0,40	0,39	0,37	0,40	0,41	0,39
Samboer	0,69	0,69	0,66	0,72	0,70	0,68
Barn	1,33	1,35	1,35	1,38	1,35	1,37
Inntekt	526601	511407	514610	539947	529024	525544
Arbeidsledig	0,15	0,14	0,14	0,14	0,13	0,14
Ufør	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	0,03
Liten bedrift	0,25	0,26	0,26	0,29	0,27	0,25
Antall	1081	3017	1232	640	1770	725

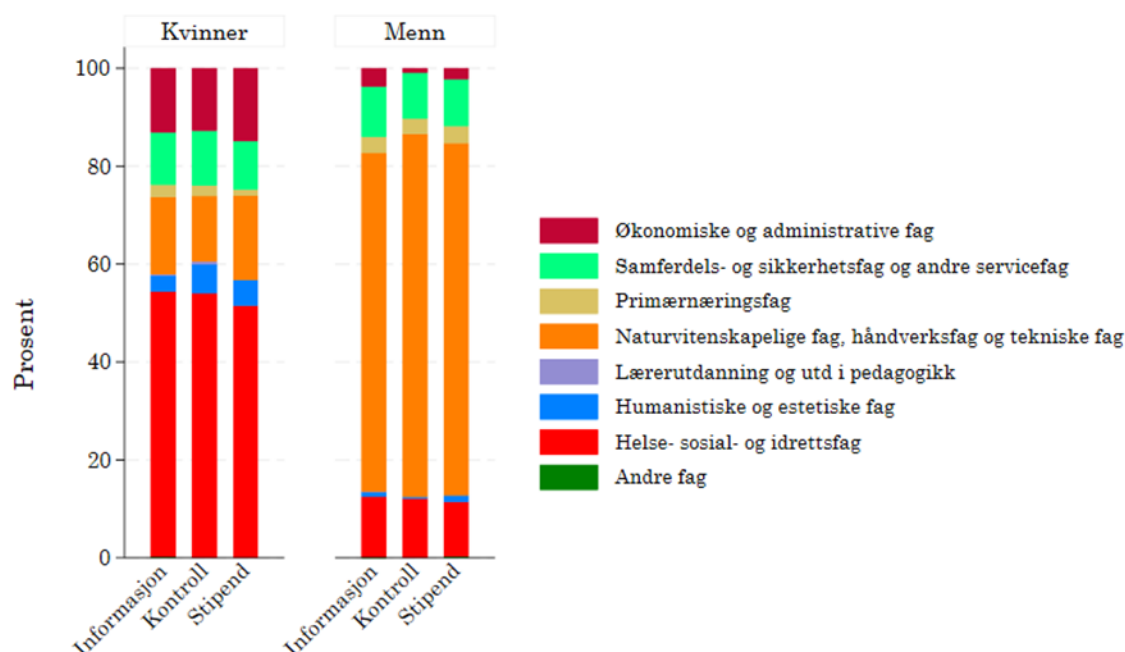
I Tabell 8 utvider vi horisonten, og ser på hele utvalget igjen (også de som ikke har startet i utdanning). Tabellen viser andelen som har fullført utdanning uavhengig om de har startet i utdanning eller ikke, i de ulike forsøksgruppene for ulike undergrupper. Siden vi vet at disse tre gruppene statistisk sett var like før forsøket, kan denne sammenligningen si noe om hvorvidt tilbudet av stipend og informasjon har ført til om flere totalt sett har fullført utdanning. Det første denne tabellen viser, er at det er små forskjeller i andelen som har fullført minst ett kurs mellom de ulike undergruppene på tvers av forsøksgruppene. For menn har verken stipend eller informasjon ført til noe mer fullføring av utdanning (ennå). For kvinner

derimot er det en noe høyere andel som fullfører utdanning i informasjon og stipendgruppene. Ansatte i små bedrifter har lik andel som fullfører noe utdanning på tvers av de tre forsøksgruppene. For ansatte i store bedrifter er det en litt høyere andel som fullfører i stipendgruppen. For de ulike landsdelene er det høyere fullføringsandel i stipendgruppen i Vestlandet og Østlandet.

Tabell 8: Andelen som fullfører minst ett kurs etter kjønn, bedriftsstørrelse og geografi

	Kontroll	Informasjon	Stipend	N
Mann	0,014	0,013	0,014	201 172
Kvinne	0,021	0,025	0,026	102 222
Liten bedrift	0,015	0,015	0,015	92 913
Stor bedrift	0,019	0,019	0,021	179 138
Nord-Norge	0,021	0,022	0,021	30 482
Trøndelag	0,014	0,017	0,015	30 032
Vestlandet	0,017	0,017	0,020	87 933
Sørlandet	0,017	0,016	0,015	22 017
Østlandet	0,016	0,016	0,018	131 198

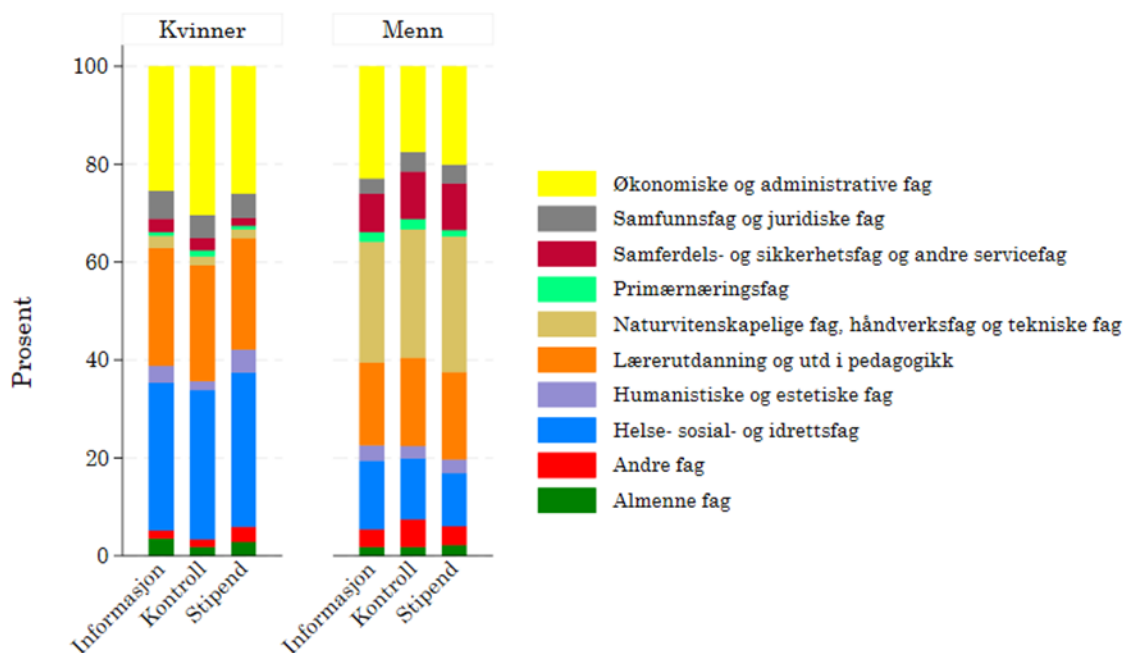
I Figur 17 viser vi hvilken fagbakgrunn fagarbeidere som fullfører minst ett kurs har, fordelt på forsøksgruppene. Figuren må sees i sammenheng med Figur 15 som viser fagbakgrunnen til de som startet i utdanning. I Figur 15 så vi at flere kvinner med bakgrunn fra naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag startet i utdanning i stipendgruppen relativt til kontrollgruppen. I Figur 18 ser vi at det også er en større andel med denne bakgrunnen som fullfører minst ett kurs i stipendgruppen sammenlignet med kontrollgruppen. Det ser også ut til å være en større andel kvinner som fullfører minst et kurs med bakgrunn fra økonomisk og administrative fag. Blant menn ser det ut til å være flere som fullfører noe utdanning som har bakgrunn fra økonomisk og administrative fag i stipendgruppen relativt til kontrollgruppen, og færre som fullfører noe som har bakgrunn fra naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag.

Figur 17: Fagbakgrunn for fagarbeidere som fullfører minst ett kurs. N=5 203⁸

I Figur 18 under ser vi på fagsammensetningen i den nye utdanningen de som fullfører minst et kurs har startet på. Denne figuren må sees i sammenheng med Figur 16, som viste hvilken ny utdanning fagarbeidere startet i. Det er en høyere andel som har startet på økonomiske og administrative fag som har fullført minst et kurs, sammenlignet med den fagsammensetningen vi så i Figur 16. Tilsvarende er andelen lavere blant dem som har fullført minst et kurs på naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. Merk at dette kan skyldes at fagmodulene er av ulik størrelse, så det tar lenger tid å fullføre for dem som har startet denne fagretningen. Alt i alt er det ingen store forskjeller mellom informasjon, stipend og kontrollgruppene.

⁸ I Figur 17 og 18 er antall observasjoner høyere enn i Tabell 7a, kolonne 4-6. Det skyldes at Figur 17 og 18 viser alle som fullfører minst ett kurs uavhengig av når de startet i kurset. Tabell 7a og 7b, derimot, tar utgangspunkt i de som startet i et kurs i forsøksperioden.

Figur 18: Ny fagretning for fagarbeidere som fullfører minst ett kurs. N=5 203

4.2.3 Utdanningen fagarbeiderne i de tre gruppene fullførte

I forsøket var det opp til fagarbeiderne selv å velge hvilken videreutdanning de ønsket å starte på. I Tabell 9 under ser vi på hvilket nivå de har valgt å starte på (panel A) og hvilket nivå de som har fullført minst et kurs har startet på (panel B). Gruppene kontroll, informasjon og stipend er rapportert for seg.

I første panel, første kolonne, ser vi at for kontrollgruppa tar over halvparten av de som starter videreutdanning på fagskole. I underkant av 20 prosent tar en videreutdanning på universitet/høyskole, mens rundt 17 prosent tar videreutdanning på videregående. For informasjonsgruppa ser vi at det er ganske likt som for kontrollgruppa. Det er imidlertid en noe høyere andel i stipendgruppa som starter på fagskoleutdanning, og det ser ut til å være litt færre som starter på videregående opplæring.

Når vi går videre til panel B der vi rapporterer antall og andeler som har fullført minst et kurs, gitt at de startet i utdanning, ser vi at det er en høyere andel som har fullført på universitet/høyskole, rundt to tredjedeler. Rundt 20% av de som har fullført minst et kurs hadde startet på fagskole, og rundt 10% har fullført noe på videregående nivå. At de som starter på universitet/høyskole i større grad har fullført noe kan skyldes en rekke ting, som størrelsene på kursene og også en seleksjon inn i hvem det er som starter i de ulike utdanningene. I alle tilfeller er det for tidlig å konkludere her, da vi forventer at flere vil fullføre ettersom tiden går og fagarbeiderne får mer tid på seg.

Tabell 9: Nivå på utdanningen, og nivå på utdanning gitt fullført minst et kurs

	Kontroll		Info		Stipend	
	Antal	Prosent	Antal	Prosent	Antall	Prosent
A Startet i utdanning						
Fagskole	915	53.1	2520	53.7	1075	55.7
Universitet/høyskole	511	29.6	1382	29.5	562	29.1
Videregående	298	17.3	791	16.8	293	15.2
B Startet og fullført minst et kurs						
Fagskole	138	21.5	336	20.1	163	23.4
Universitet/høyskole	433	67.3	1,142	68.1	470	67.3
Videregående	72	11.2	198	11.8	65	9.3

I forkant av forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere var det en diskusjon rundt hvilken type utdanning et slikt stipend skulle kunne brukes til. En mulighet som ble diskutert var at stipendet kun skulle kunne benyttes til fagskoleutdanning. Til slutt endte det opp med at fagarbeiderne selv kunne velge fritt hvilken type utdanning de ønsket å bruke stipendet til. Med resultatene fra Tabell 9, ser vi at når fagarbeidere får tilbud om utdanningsstipend og kan velge fritt, er det andelen i fagskoleutdanninger som øker. Selv om fullføring er høyest blant de som starter i en universitets/høyskole-utdanning, er det likevel i fagskoleutdanninger at fullføring øker relativt til kontrollgruppen.

4.2.4 Oppsummering fullføring av videreutdanning

Tilbud om stipend fører til at flere fullfører minst et kurs innen et år etter forsøket. Effekten er drevet av kvinner. Stipendordningen førte til en 20% økning i fullføring av minst et kurs blant kvinner, og informasjon førte til 15% økning i fullføring blant kvinner. Verken stipendordning eller informasjon økte fullføring av utdanning blant menn. Den prosentvise økningen blant kvinner er stor, men økningen er fra en svært lav andel som i utgangspunktet fullfører utdanning i denne målgruppen.

Når det kommer til fagbakgrunn, er det på dette tidspunktet flere kvinnelige fagarbeidere med bakgrunn fra naturvitenskapelige, håndverks- og tekniske fag som fullfører kurs i stipendgruppen enn i kontrollgruppen. Det er også flere kvinner med bakgrunn fra økonomiske og administrative fag som fullfører i stipendgruppen, mens blant menn er det flere med denne bakgrunnen og færre fra naturvitenskapelige fag som fullfører.

Når det kommer til utdanningsnivå, får stipendet flere til å starte i fagskoleutdanning, og andelen som fullfører fagskoleutdanning er også høyere i stipendgruppa enn i kontrollgruppen.

5 Oppsummering og diskusjon

Ekspertutvalget for etter- og videreutdanning pekte på viktigheten av livslang læring, og foreslo som et av tiltakene for å øke tilgang til utdanning, en forsøksordning med studiestøtte til individer (NOU 2019:12). Etter- og videreutdanningsutvalget ble fulgt opp av Kompetansereformen - lære hele livet, med målsetning om at ingen skulle gå ut på dato på grunn av manglende kompetanse og å tette gapet mellom arbeidslivets kompetansebehov og arbeidstakernes kompetanse (Meld. St. 14, 2019-2020). NOU 2025:1 diskuterer også økonomiske støtteordninger som kan fremme kompetanseutvikling, som en lånekasse for livslang læring. Hvorvidt et utdanningsstipend til voksne fagarbeidere faktisk får flere til å starte i utdanning og fullføre utdanning, vil dermed være meget relevant innsikt for politikktutformingene på dette feltet framover.

I denne rapporten har vi beskrevet fagarbeider-populasjonen i Norge med fokus på kjønnsfordeling, fagbakgrunn, arbeidssektorer, og inntekt. Det er en høyere andel menn (66%) enn kvinner (34%). Fagbakgrunnen viser at over 80% av mennene har bakgrunn fra naturvitenskapelige- og håndverksfag, mens 55% av kvinnene har utdanning innen helse- og sosialfag. Når det gjelder arbeidssektorer, jobber nesten halvparten av kvinnene i helse- og sosialtjenester, mens mennene er mer spredt over flere sektorer. Halvparten av fagarbeiderne jobber i små virksomheter med færre enn 36 ansatte. Gjennomsnittlig inntekt for fagarbeiderne er 560 474 kroner, med menn som tjener mer enn kvinner. Studielånbelastningen er lav, med kun 6% av utvalget som har studiegjeld, og belastningen er høyere blant kvinner.

Vi har her sett på hvordan det går med fagarbeiderne som er en del av forsøket med utdanningsstipend til fagarbeidere, et år etter forsøket. Det er fortsatt for tidlig å trekke klare konklusjoner fra forsøket, men vi finner flere interessante mønstre. Først finner vi i tråd med tidligere funn at stipend og informasjon øker opptak i utdanning, spesielt blant kvinner. Vi undersøker også om det er forskjeller i andelen som starter i utdanning året etter forsøket (gitt at de ikke startet i forsøksåret). Vi finner lite dekning for dette, noe som tyder på at stipendet ikke kun gav insentiver til dem som uansett ville ha startet i videreutdanning til å starte litt tidligere.

Vi har beskrevet hvem som begynner i utdanning. Andelen fagarbeidere i videreutdanning er som vi vet lav, og det bekreftes i kontrollgruppen med 2,1% av mennene og 3,4% av kvinnene i utdanning. Større bedrifter har høyere andel fagarbeidere i utdanning, og Nord-Norge er landsdelen med den høyeste andelen. Informasjonsgruppen viser lignende mønstre, med høyere andel kvinner i utdanning og flere fra store bedrifter. Stipendgruppen har også høyere andeler i utdanning i alle undergruppene vi så på sammenlignet med kontrollgruppen. Det er en tydelig sammenheng mellom alder og utdanning, der yngre personer oftere er i utdanning sammenlignet med eldre. Stipendets effekt er også større for kvinner. Andelen i utdanning faller med inntekt, og de med lavere inntekt starter oftere i utdanning.

Når det gjelder fullføring, finner vi at kvinner i stipendgruppa og i informasjonsgruppa i større grad fullfører minst et kurs (som er det vi foreløpig måler). Vi finner ikke at menn i større grad fullfører når de har fått tilbud om stipend eller har fått informasjon. Vi ser imidlertid at rundt 60 prosent av dem som starter i utdanning, også er registrert i utdanning høsten etter, og siden vi foreløpig kun har data for det første påfølgende året er det for tidlig å konkludere på hvordan forsøket vil påvirke fullføring totalt sett.

I forsøket er det i stipendgruppen en økning i opptaket til utdanning for voksne fagarbeidere på 0.54 prosentpoeng, noe som indikerer at tilbudet om utdanningsstipend førte til stipendgruppen hadde en 22 prosent større sannsynlighet for å starte i utdanning sammenlignet med kontrollgruppen. Dette er en substansiell effekt, og tyder på at forsøket bidro til å oppnå det som var målet, nemlig at flere fagarbeidere tar videreutdanning.

Til slutt er det verdt å merke seg at majoriteten av fagarbeiderne som starter på en ny utdanning gjør det innen fagretningene helsefag og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. Dette er også tilfelle i stipendgruppen, noe som tyder på at forsøket fører til at det blir flere som får videreutdanning innen fag hvor det allerede er en betydelig mangel på kompetanse i Norge (NOU 2018:2).

For å vurdere hvorvidt stipendet er samfunnsøkonomisk lønnsomt må kostnadene ved å subsidiere videreutdanning på denne måten veies mot gevinstene. Stipendet deles ut til alle i stipendgruppen som starter i utdanning (som søker), og mange av mottakerne ville startet uten tilbud om stipend. En kost-nytte-analyse av forsøket må ta hensyn til dette. I denne sammenhengen er det imidlertid viktig å skille mellom kostnader for det offentlige (netto-proveny) og samfunnet. Et stipend er en omfordelende overføring, og de samfunnsøkonomiske kostnadene ved utdanning ligger i tapt tid til arbeid eller fritid, samt ressurser til å gjennomføre opplæringen. Gevinsten kommer i form av økt arbeidstid og eller lønn for dem som fullfører utdanningen. Derfor er det ikke mulig å gjennomføre en slik kost-nytte-analyse i dag. Vi vet ikke i hvilken grad fagarbeiderne som benyttet seg av stipendet vil fullføre utdanningen de har startet på. På nåværende tidspunkt vet vi heller ikke hvor mange som blir sittende igjen med lån. Mulige effekter på arbeidsmarkedsutfall er ikke realisert enda.

Det vi kan si nå, er at tilbudet om stipend fikk flere til å starte i utdanning, og det samme gjorde informasjonen, om enn i mindre grad og bare for kvinner. Siden det å sende ut informasjon har lav kostnad, er en foreløpig konklusjon fra forsøket at dette er et tiltak som kan anbefales og bygges ut fordi det får flere til å starte i og fullføre utdanning. Hvilken type informasjon det er behov for og hvilken form informasjonen skal ta, må tilpasses den aktuelle målgruppen.

Det er foreløpig for tidlig å konkludere på om det er aktuelt å innføre en permanent stipendordning for denne gruppen. Stipendet er en overføring fra fellesskapet til voksne fagarbeidere som tar videreutdanning. Det er en samfunnsøkonomisk kostnad knyttet til å inndrive mer skatt for å finansiere en slik ordning. Vi merker oss samtidig at fagarbeidere er en gruppe som i liten grad benytter seg av studiefinansieringstilbudet vi har i Norge, mens det for dem med høyere utdanning er langt vanligere å motta lån og stipend. Dersom det skulle vise seg å være positivt for de aktuelle fagarbeiderne å ta videreutdanning, vil et slikt stipend kunne fungere utjevnenende med tanke på den overføringen det er å motta stipend for å ta utdanning. Det er også slik at kostnadene ved stipendet er relativt moderat, da det i denne gruppen er en lav andel som tar videreutdanning.

Forsøket med stipend til fagarbeidere er det første randomiserte forsøket i denne størrelsesorden i Norge, og det er unikt at vi kan følge deltagerne videre i arbeidslivet. Forsøket var designet bredt for å se hvem som benyttet seg av utdanningsstipendet, og til hva. I den videre evalueringen av forsøket vil relevante spørsmål for både forskere og forvaltningen være: Hvordan går det med fagarbeiderne som fikk tilbud om stipend og informasjon i arbeidslivet? Får de økt lønn? Står de lengre i arbeid? Benytter de

stipendet til å rekvafisere seg? I de neste fire årene vil Frischsenteret følge opp disse problemstillingene i et forskningsprosjekt finansiert av Norges Forskningsråd.

Så langt har forsøket fortalt oss at både informasjon og økonomiske insentiver påvirker voksnes valg om å ta videre utdanning. Dette er en viktig innsikt for videre politikkutvikling. Ett spørsmål er om tilsvarende tiltak vil virke på andre målgrupper. Det vil antakelig ikke være aktuelt med en «blåkopi», men resultatene fra dette forsøket vil gi nyttig innsikt for utforming av tiltak for andre grupper med lav deltagelse i utdanning, både når det gjelder økonomiske insentiver og informasjon.

På en overordnet plan viser forsøket at informasjon om utdannings- og finansieringsmuligheter har en ikke-neglisjérbar effekt, særlig sett i lys av hvor lav kostnad det medfører. Det tilsier at arbeidet med å optimalisere informasjonsutforming gjennom systematisk testing av hva som virker for hvem bør prioriteres sterkere enn i dag. Gjennom et tverrfaglig samarbeid der kompetanse på kommunikasjonsinnhold og kanaler kombineres med pålitelige metoder for evaluering av effekter vil en kunne oppnå økt uttelling for de mulighetene som gratis utdanning med (riktignok begrenset) finansiering av livsopphold gjennom Lånekassen representerer.

6 Referanser

Hauge, Karen, Nina Drange, Simen Markussen, Ester Bøckmann, Bjorn Dapi og Anna Hagen Tønder (2023). Utvikling av et forsøk med stipend til fagarbeidere. Rapport fra modellutviklings-fasen (fase 1)

Hauge, Karen, Nina Drange, Simen Markussen, Ester Bøckmann, Bjorn Dapi og Anna Hagen Tønder (2023). Forsøk med stipend til fagarbeidere. Rapport fra pilot-fasen (fase 2).

Drange, Nina, Karen Hauge, Tao Zhang, Markus Roos Breines, Bjorn Dapi og Torgeir Nyen (2023). Forsøk med stipend til fagarbeidere. Rapport fra hovedforsøket (fase 3) 2023

NIFU (2023). Høy arbeidsmarkedsrelevans i fagskoleutdanningene. Kandidatundersøkelse for fagskoleutdannede i 2019 og 2020. Rapport 2023:3.

NOU 2018:2. Fremtidige kompetansebehov I. Kunnskapsgrunnlaget. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

NOU 2019:12. Lærekraftig utvikling. Livslang læring for omstilling og konkurranseevne. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

NOU 2025:1. Felles ansvar, felles gevinst. Partssamarbeid for kompetanseutvikling i arbeidslivet. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Samfunnsøkonomisk analyse (2018). Incentiver for investering i human kapital, Rapport 30, <https://static1.squarespace.com/static/576280dd6b8f5b9b197512ef/t/5bfd021621c67c2cdd666c07/1543307805439/R30-2018+Incentiver+for+investering+i+humankapital.pdf>

St.meld 14 (2019-2020). Kompetansereformen. Oslo: Kunnskapsdepartementet.